

SAMARBEID OM FOSTERBARN

Hva forteller unge voksne med erfaring fra fosterhjem om samarbeid mellom fosterforeldre og biologiske foreldre?

Sibila Bašić

Mastergrad i familieterapi og systemisk praksis
MGFAM H08-K1

Antall ord: 20 721

DIAKONHJEMMET HØGSKOLEN
April, 2012

FORORD

*”Når man gjør en reise, har man noe å fortelle”
Matthias Claudius*

For noen år siden sto jeg og den gangen min 4-årige sønn på ”vår” togstasjon, og så etter toget som vi ikke rakk. ”Toget vil bare kjøre rundt, det kommer tilbake hit igjen”- sa han....

Og det hele begynte med et spørsmål: hvordan har reisen vært for de andre? Mine utrolig hyggelige og meddelende medpassasjerer som delte sine historier med meg var fire unge voksne med fosterhjemsbakgrunn. Tusen takk til èn og hver av dere som gjorde denne reisen mulig.

Tusen takk til min veileder, Svein Erik Mork, for at du støttet meg, hørte meg og kom med konstruktive tips. Du fylte konduktørrollen som bare du kan!

Takk til min gode venninne, Aida som lot seg bli inspirert av min reise og har hjulpet meg underveis med kloke spørsmål, refleksjoner og kommentarer. Tusen takk til alle venner som har støttet meg og har vist å ha tro på meg hele veien!

En stor takk til alle i familien, fra Sarajevo til Trondheim, for støttende telefonsamtaler og varme tanker. En spesiell takk til mine foreldre som passet barnebarna mens mamma reiste både øst og vest, sør og nord under denne reisen.

Og sist, men ikke minst, takk til min skjønn familie, mine tre musketerer. Riad, du hadde rett- toget kommer alltid tilbake! Mens toget har fartet, har du blitt en skolegutt og storebror til Djani. Det var sikkert godt å ha pappa der... Det var veldig godt å ha deg ved siden av meg under denne reisen, Alem, mitt livs evige medpassasjer.

Nå skal vi farte alle sammen igjen, rundt og rundt - helt til vi blir svimle ☺

Denne togreisen var definitivt lang, krevende, morsom og lærerik. Toget ble lengre og lengre for hvert lokomotiv ble koblet på. Medfart og motfart bidro med sitt. Toget kom i mål, forhåpentligvis bare for å hvile ...

Sammendrag

Dette er en empirisk studie om samarbeid mellom foster- og biologisk familie erfart og fortalt av tidligere fosterbarn.

Innsamlingmetode:

Semistrukturert kvalitativt intervju med fire informanter i alderen 20-30 år. Det var tre kvinnelige og en mannlig informant. En av jentene har ikke-etnisk norsk bakgrunn. Alle er uten barnevernstiltak i dag. Under intervjuene ble det tegnet genogram.

Forskningsspørsmål:

”Hva forteller unge voksne med fosterhjemsbakgrunn om samarbeid mellom fosterfamilie og biologisk familie?”

Analysemetode:

Grounded Theory basert på sosialkonstruksjonistisk grunnlag, med referanser til Kathy Charmaz, 2006.

Kategoriene som har kommet fram via analyse av materiale er redegjort for i oppgaven og drøftet med utgangspunkt i relevant forskning, systemteoretisk forståelse, herunder kommunikasjonsteori og samarbeidsorientert tilnærming, utviklingsteori med ”Trygg base-modell”, og min egen erfaring.

Studien resulterte i følgende GT- kategorier:

1. Positiv og inviterende kommunikasjon er viktig for samarbeid
2. Samarbeid har mange stemmer å ta vare på
3. Samarbeid preget av åpenhet og forståelse bidrar til tilhørighet både i foster- og biologisk familie.

Oppsummering:

Samarbeidskommunikasjon i form av invitasjon til felles utforskning, hvor alle stemmer blir satt pris på og blir hørt, gjør relasjoner gjennomsiktige, tryggere og mer engasjerende.

Samarbeidende kommunikasjon bidrar direkte til utvikling av tilhørighet til to sett foreldre, her biologisk og fosterfamilie, som et viktig helse- og sosialtiltak.

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	1
1.1 Oppgavens tema og bakgrunn	1
1.1.1 Min forforståelse	1
1.2 Definisjoner og avgrensninger.....	2
1.2.1 Tilknytning trumfer blodsbånd.....	3
1.2.2 Samarbeid.....	3
1.3 Relevans for fagfeltet og andre områder	4
1.4 Forskningsspørsmål og design.....	5
1.5 Oppbygging av oppgaven	6
2.0 TEORETISK RAMME	7
2.1 Postmodernisme og sosialkonstruksjonisme	7
2.1.2 Hermeneutikk.....	7
2.2 Systemteori og samarbeid.....	8
2.2.1 Systemisk kommunikasjonsteori.....	9
2.2.2 Samarbeidsorientert tilnærming.....	10
2.3 Tilknytningsteori og samarbeid	11
2.3.1 Trygg base- modell	12
2.4 Brukermedvirkningsperspektiv og samarbeid.....	13
2.5 Forskning og relevant litteratur.....	14
3.0 METODE OG FORSKNINGSDESIGN	18
3.1 Forskningsteoretisk utgangspunkt	18
3.1.1 Valg av forskningsdesign	19
3.2 "Grounded Theory" - beskrivelse	19
3.2.1 Begrunnelse for mitt valg av Grounded Theory.....	24
3.3 Forskningsintervju	25
3.4 Rekruttering og intervjuing av informanter	26
3.5 Transkribering.....	28
3.6 Forskningsetiske betraktninger	29
3.6.1 Forskerrolle og selvrefleksivitet	29
3.7 Pålitelighet og gyldighet	31
4.0 ANALYSE: FRA KODING TIL KATEGORIDANNELSE.....	32
4.1 Detaljert koding.....	32

4.2 Fokus koding.....	33
4.3 Krysskoding.....	34
4.4 Subkategorier	34
4.5 Kategorier/ funn	35
4.5.1 GT - kategori 1 med tre subkategorier	36
4.5.2 GT - kategori 2 med fire subkategorier	38
4.5.3 GT - kategori 3 med fire subkategorier	42
5.0 DRØFTING.....	49
5.1 Positiv og inviterende kommunikasjon er viktig for samarbeid.....	49
5.2 Samarbeid har mange stemmer å ta vare på.....	51
5.3 Samarbeid preget av åpenhet og forståelse bidrar til tilhørighet både i foster- og biologisk familie.....	53
6.0 AVSLUTNING.....	56
6.1 Formål og konsekvenser av funn.....	56
6.2 Ideer til forbedringstiltak.....	57
6.3 Forslag til videre forskning	57
LITTERATURLISTE:.....	59
APPENDIKS:.....	64
1. Kopi av NSD- brev i forbindelse med godkjenning	
2. Kopi av forespørsel om å delta i intervju til fosterhjemtjenester og informanter	
3. Intervjuguide	
4. a) Utdrag: initial- og fokuskoding	
b) Utdrag: initial- og fokuskoding	
5. Matrise over temavis fordeling	
6. a) Grafisk fremstilling: svar fra informant 1 pr. hvert tema	
b) Grafisk fremstilling: svar fra informant 2 pr. hvert tema	
c) Grafisk fremstilling: svar fra informant 3 pr. hvert tema	
d) Grafisk fremstilling: svar fra informant 4 pr. hvert tema	
7. Samlet grafisk fremstilling av responser for hvert tema	
8. Samlet grafisk fremstilling av responser for alle informanter	

1.0 INNLEDNING

1.1 Oppgavens tema og bakgrunn

Denne oppgaven handler om erfaringer fra oppvekst i fosterhjem. Studien retter fokus mot samarbeid mellom fosterforeldre og biologiske foreldre sett med øynene til tidligere fosterbarn.

Min interesse for dette temaet kommer etter uttalige møter med mennesker og deres historier om kontakt med barnevernet over lang tid, gjerne i flergenerasjonsperspektiv. Mange har selv vokst opp i fosterhjem og sett sine barn vokse opp i fosterhjem. De hadde mye å fortelle, jeg hadde mye å lære! Men først måtte jeg lære om meg selv.

I dette kapittelet introduserer jeg først tema og meg selv. Jeg vil bringe inn nødvendige juridiske og teoretiske avklaringer, før jeg gjør rede for temaets relevans og oppgavens struktur.

1.1.1 Min forforståelse

Samfunnsvitenskapelig forskning baserer seg på noen antakelser om ontologi - læren om hva som er den sosiale virkeligheten, og hvordan en kan få kunnskap om den, gjerne kalt for epistemologi.

Min virkelighet kan beskrives som en fargeklatt av mine personlige og tverrkulturelle erfaringer som har farget og fortsatt farger mitt syn. Jeg kommer fra en kollektivistisk kultur med familien i sentrum, hvor man i større grad enn jeg opplever her i Norge, forteller om seg selv og viser følelser. På en måte blir man tidlig øvd i å høre på andre, være til stede og gjerne dele smerten eller finne syndebuggen. Fra en ikke fullført lærerutdanning grunnet krig i mitt opprinnelsesland til en erfaringsnær bacheloroppgave i barnevernsfaget, gikk jeg nok gjennom mange prosesser som har virket inn på min måte å se og forstå virkeligheten på.

Min store utfordring, både profesjonelt og personlig, var møte med familier som har mistet omsorgen for sitt barn. Hvordan kunne jeg gi de familiene en opplevelse av respekt og verdighet? Hvordan omgås paradokset i barneverntjenesten, som jeg opplevde det, at en barnevernarbeider i det ene øyeblikket argumenterer rettslig for foreldrenes utilstrekkelighet og i den neste vil samarbeide med dem om barnet de har mistet omsorgen for? Biologisk familie blir kategorisert som "uegnet" familie med tanke på å gi omsorg, og fosterfamilie klart blir til en "egnet" omsorgsfamilie. Her skjedde det en kollisjon mellom mine to livsverdener. Jeg prøvde å finne svar i litteratur og utdanning i bl.a. familieterapi.

Spørsmålene ble etter hvert annerledes: Hvordan preger dette barn/unge i fosterhjem og som unge voksne? Jeg hadde en forståelse av barn og ungdom plassert utenfor hjemme blir, på godt og vondt, satt i en kontekst som kan kreve mer av dem med henhold til tilpasning, sansning, lojalitet, trygge rammer og ikke minst få til en mest mulig adekvat utvikling.

Undringen i meg vokste seg stor. Jeg var nysgjerrig på de andres, barn med to foreldresett' opplevelse av samarbeid. Mange av mine kollegaer har forholdt seg til dette på flere ulike måter og med like mange ulike utfall. Jeg valgte å fordype meg mer i dette feltet ved å jobbe som veileder for fosterfamilier ved en av fosterhjemtjenestene i Bufetat. Noen få enkelte ganger kom det bestilling fra det kommunale barnevernet om å jobbe med begge foreldresett. Mitt syn på samarbeid ble på mange måter tydeligere, det handlet både om holdning og teori om brukernes ressurser, å ha en utforskende dialog og systemforståelse. Det handlet om Vedeler's beskrivelse av familien som ressurs i det psykososiale arbeidet, hvor målet er å få til "gode sirkler" gjennom samskapende dialog med gjensidig anerkjennelse og felles søk etter løsning. (Vedeler, 2011).

Min undring og nysgjerrighet inspirerte meg for å søke etter kunnskap hos de som selv har opplevd dette. Jeg bestemte meg for å få frem stemmer til unge voksne med erfaring fra oppvekst i fosterhjem. Svar på alle mine spørsmål lå ikke lenger hos meg! Jeg kunne finne de sammen med de som hadde så mye mer erfaring med samarbeid mellom foster- og biologisk familie enn jeg og litteraturen. Slik ble denne forskningsoppgaven unnfanget.

Vitenskapsteoretisk forankring av min forforståelse omtales i neste kapittel.

1.2 Definisjoner og avgrensninger

Fosterhjem er et privat hjem som tar i mot barn og unge til oppfostring, på bestemt eller ubestemt tid. Fosterhjem er et omsorgstiltak som forvaltes enten gjennom det kommunale eller det statlige barnevernet.(Johansson og Sundt, 2007). Dette er regulert etter Lov om barneverntjenester nr. 100/1992. Barnevernloven bygger på fire grunnleggende prinsipper:

- hensynet til barnets beste,
- det biologiske prinsipp,
- prinsippet om riktig hjelp til rett tid og
- det mildeste inngreps prinsipp eller krav om forholdsmessighet. (NOU 2009:08)

Disse prinsippene gir uttrykk for verdier som dels trekker i samme retning, men som også kan komme i konflikt med hverandre, slik at det må foretas avveininger. Denne skjærsonen pirret

min nysgjerrighet i forhold til fosterbarn med to foreldresett. Hvem kan bestemme hva som er best for et fosterbarn?

Begrepet "plassering" av barn i fosterhjem betegner selve flyttingen til og oppholdet i fosterhjem, som i hovedsak er tilfelle i denne oppgaven. Begrepet avspeiler et maktforhold, den ene plasserer den andre, men grunnet rammen for oppgaven vil jeg ikke gå nærmere inn i det.

Begrepet "barnets beste" bruker jeg mest som et yrkesbegrep og et lite spesifisert mål for samarbeid. Jeg synes at dette kan defineres mer spesifikt i samtale med hvert enkelt barn. I oppgaven bruker jeg begrepene barn, unge, ungdom om hverandre, og det vises til de som er under 18 år. Unge voksne omtaler jeg de som er i alderen mellom 18 - ca 30 år.

Begreper som trenger nærmere forklaring vil enten bli forklart i teksten eller i fotnotetekst.

1.2.1 Tilknytning trumfer blodsband

Tilknytningsteorier har ganske lenge stått sentralt i vurderingsgrunnlaget til barnevernet. De siste årene har de tatt enda mer plass i form av behandling og omsorgskommunikasjon. I dag tilbys det kurs til fosterforeldre som baserer seg på slike teorier, etter såkalt Trygg base modellen som omtales senere i oppgaven. Nylig har et nytt ekspertutvalg ledet av psykologen Magne Raundalen kommet med nye forslag angående dette perspektivet. *"Det bærende prinsippet i utredningen er at barns tilknytning og relasjoner skal ha forrang foran det biologiske prinsipp. Det vil si ideen om at biologisk tilknytning har en egenverdi selv om omsorgen svikter. Det nye prinsippet kalles for utviklingsfremmende tilknytning."* (NOU 2012:5). Jeg forstår det slik at tilknytning og relasjonsperspektivet blir satt enda mer i fokus med tanke på å forebygge utviklingsskader, og dette på bekostning av det biologiske prinsipp. Et av forslagene, som jeg synes er veldig bra, er at foreldre som blir fratatt sine barn må få bedre hjelp enn i dag. Det som er bra med dette forslaget er at jeg ser for meg at foreldrene som får ønsket og nødvendig støtte vil kunne gi mer av seg selv når det gjelder samarbeid.

1.2.2 Samarbeid

Barneverntjenesten som et offentlig system, forplikter fosterforeldre til *"samarbeid med foreldrene, og eventuelt andre som skal ha kontakt med barnet, om samvær i tråd med det som er bestemt av fylkesnemnda eller barneverntjenesten"* jfr. Avtale mellom barneverntjenesten og fosterforeldre, fastsatt av Barne- og familiedepartementet, 1999.

(Johansson & Sundt, 2007). Samarbeidet i den forstand har rot i barnevernlovens prinsipper, spesielt i det biologiske prinsipp og hensyn til barnets beste.

Thusgård (1998) beskriver samarbeid som en dialogform hvor man søker å skape en historie og en felles forståelse av barnets situasjon og ressurser (Larsen, 2005: 141). Jeg deler dette synet og mener at når voksne har en forståelse om felles anliggende, i dette tilfellet barn, gir de barna trygghet og overskudd til å kunne vie oppmerksomhet på sin egen utvikling. I motsatt fall bidrar manglende samarbeid til barnets sårbarhet. Gitt den betydning samarbeid har for barns utvikling, trekker jeg frem Antonowsky's forskningsteori "the sense of coherence affects health", kjent som salutogenesis¹. Begripelighet, meningsfullhet og håndterbarhet er elementer som styrker følelse av sammenheng og påvirker helse på en mer positiv måte. (Antonowsky, 1987). Dette finnes støtte for i psykiatrifeltet, hvor Seikkula & Arnkil hevder at samarbeid i form av åpen dialog sammen med familie, vennenettverk, naboer og profesjonelt nettverk bidrar til færre innleggelser, raskere bedring og bedre resultater. (Seikula & Arnkil, 2007). Gjennom egen erfaring på min nåværende arbeidsplass innenfor psykiatrien har jeg innsett hvor mye styrke ligger i samarbeidende form for kommunikasjon. Jeg opplever at nysgjerrigheten i sin egen utvikling dominerer samtaler med en positiv virkning. Dette fikk meg til å tenke på mine kommunikasjonsformer tidlig i barnevernet: det var barnevernet som måtte vite, barnevernet var premisseleverandør for samtaler.

I dag er jeg på leting etter ny kunnskap om fosterbarns utvikling. Fosterbarn sitter med denne kunnskapen. Deres stemmer må høres for å kunne hjelpe dem i enda større grad enn det skjer i dag. Brukernes erfaring og kunnskap begynner å tillegges vekt både i praksis og litteratur. Lundby skriver om samarbeid som terapi, hvor brukernes kunnskap og forståelse står i sentrum i terapirommet som en behandlingsform. (Lundby, 2009). Fosterbarns kunnskap og stemmer vil jeg gjennom denne forskningen formidle videre både til barnevernsfeltet og det norske samfunnet generelt.

1.3 Relevans for fagfeltet og andre områder

Med utgangspunkt i spørsmål jeg reiste så langt vedrørende samarbeid, vurderer jeg temaets relevans generelt for barnevernsfeltet og spesifikt for fosterhjemfaget som stor. Tatt i betraktning vektlegging av tilknytningsteori i barnevernsfeltet, kan denne undersøkelsen gi kunnskap som behøves for å forstå noen mekanismer knyttet til relasjoner og tilhørighet. Når det gjelder fosterbarn, eller fosterhjemfaget påpeker nyere forskning at: "*plasserte barn og*

---

¹ Salutogenesis kan oversettes som helseopprinnelse (Antonovsky, A., 1987)

unge samstemmig etterspør omsorg, interesse, tilstedeværelse og kjærlighet, men hvor så krevende relasjoner også er en mangelvare” (Backe-Hansen, Egelund og Havik, 2010:46).

Relasjonsforskning blir mer og mer aktuelt, og jeg synes at denne kunnskapen er veldig relevant å få tak i for å etterstrebe plasseringsalternativer med gode utfall.

Barna er generelt i livslangt familiemedlemsskap, fosterbarn har ikke den samme garantien. De er under omsorg som er kontraktbasert og som kan sies opp. Oppgaven kan anses som et bidrag innenfor forskning om barns velferd, og belyser situasjonen til fosterbarna for å kunne bedre den.

Oppgavens relevans kan like godt gjelde beslutninger om samvær. I forskning gjennomført av Havik & Moldestad om *”Samvær og samarbeid”* kommer det fram av intervju med mindre fosterbarn at de hadde rolle som *”konfliktdeper gjennom å si se tilfreds med den rådende samværsordningen”*. (Backe- Hansen, 2003).

Temaets relevans kan også relateres til barn som har sin familie fordelt på flere hushold, som følge av skilsmisser, samboerskapsbrudd og nye familieformer.

Avslutningsvis ønsker jeg å gi et bidrag til at fremtidige studier i større grad baserer seg på den andres erfaring og kunnskap.

1.4 Forskningsspørsmål og design

Prosjektets formål er å få kunnskap om fosterbarns opplevelse av samarbeid og effekt av dette samarbeidet som det vises seg i dag.

På bakgrunn av prosjektets formål har jeg formulert følgende undersøkelsestemaer:

- Hva er samarbeid? Hva preger samarbeid?
- Brukermedvirkning/ medbestemmelse og samarbeid?
- Hvorfor samarbeid? Betydning av samarbeid?

Dette har resultert i følgende forskningsspørsmål:

Hva forteller unge voksne med erfaring fra fosterhjem om samarbeid mellom fosterfamilie og biologisk familie?

Jeg fant lite forskning med unge voksne med fosterhjemsbakgrunn og egen opplevelse av samarbeid. Undersøkelsen ble gjennomført som et kvalitativt, semistrukturert intervju. Dette med grunn i at kvalitative undersøkelser og intervju kunne gi meg bedre innsikt i og mest mulig forståelse for informantenes historie. Med dette som utgangspunkt har jeg gjennomført

eksplorerende og deskriptiv undersøkelse. Informantene var unge voksne mellom 20-30 år uten tilknytning til barnevernet i dag. Jeg valgte denne målgruppen fordi jeg mente de kunne gi relevante svar innenfor temaet. Innsamlet materiale ble bearbeidet ved hjelp av Grounded Theory som analysemetode. Jeg kommer nærmere tilbake til metoden i kapittel 3.

1.5 Oppbygging av oppgaven

Oppgaven består av 6 kapitler totalt. Innledningskapitlet gir bakgrunnsopplysninger for hele oppgaven. Det kommer frem beskrivelse av tema, forskningsspørsmål og design. Kapittel 2 tar for seg min teoretiske ramme for oppgaven. Deretter kommer en redegjørelse av metode og forskningsdesign i kapittel 3, som følges av en grundig gjennomgang av analysedelen: fra koding til tre kategorier i kapittel 4. Drøfting av disse tre kategoriene gjennom elleve temaer speilet i litteratur og min erfaring, gjennomføres i kapittel 5. Oppgavens siste kapittel tar for seg avsluttende kommentarer i form av oppsummering, forslag til forbedringstiltak og videre forskning.

2.0 TEORETISK RAMME

I dette kapittelet vil jeg først gjøre rede for mitt vitenskapsteoretiske syn, før jeg videre forteller om familieteoretiske og andre faglige tilnærminger, inkludert forskning og relevant litteratur.

2.1 Postmodernisme og sosialkonstruksjonisme

Postmodernismen beskriver den sosiale og språklige konstruksjonen av mening og virkelighet (Kvale og Brinkmann 2009). I fokus står språk, relasjoner og felles kreativ virksomhet som et kunnskapsperspektiv. Postmodernismen har referanser til multiple sosiale virkeligheter som kan endres i takt med tilegnelse av informasjon (Ryen 2002). Denne postmoderne epistemologien står i kontrast til naturvitenskapelig syn som kortfattet og forenkelt sagt omhandler et universelt syn på virkelighet ut i fra en årsaksforklaringsmodell. Min tolkning av tilgjengelig data i denne oppgaven bygger på et syn om at det finnes flere sannheter som felles språklige konstruksjoner. Erfaringene skapes i den sosiale konteksten² som er skrevet av forskeren (ibid). Dette rettes ofte som en kritikk mot postmodernismen. Derfor tenker jeg at det er viktig å gjøre denne forskningsoppgaven mest mulig transparent.

Sosialkonstruksjonisme har en postmodernistisk grunnoppfatning og er opptatt av at virkelighet konstrueres i språket og i samhandling med andre. Aktivt deltakelse og erkjennelsen ”sannheten sitter i øyet som ser” står i fokus her. Sosialkonstruksjonisten Kenneth Gergen’s uttalelse: ”Vi kommuniserer, derfor er jeg” (Jensen, 2010:84) er en viktig bærebjelke for forståelse av denne oppgavens målsetting. Denne oppmerksomheten viet språk og forskerens individualitet som konstruerer subjektive fortolkninger av virkeligheten henger godt sammen med den hermeneutiske sirkelen, som omtales i neste avsnitt.

2.1.2 Hermeneutikk

Hermeneutikk handler om fortolkning eller forforståelse som et grunnleggende mønster vi ikke kan fri oss fra. (Fangen, 2004). I lys av dette vil min forståelse i denne forskningsoppgaven hele tiden vise tilbake til min forforståelse innledningsvis beskrevet. Martin Heidegger og Hans Georg Gadamer, begge tyske filosofer, har gjennom den hermeneutiske sirkelen beskrevet hvordan vi mennesker med sin forutinntatthet som forforståelse møter og forstår de andre. Dette skaper en ny forforståelse som ikke er statisk, men gradvis modifiseres ettersom ny kunnskap tilegnes. (Andersen, 2006; Fangen 2004). I

---

² Kontekst: den psykologiske eller mentale rammen vi forstår et fenomen eller en observasjon innenfor (Jensen, 2010:99)

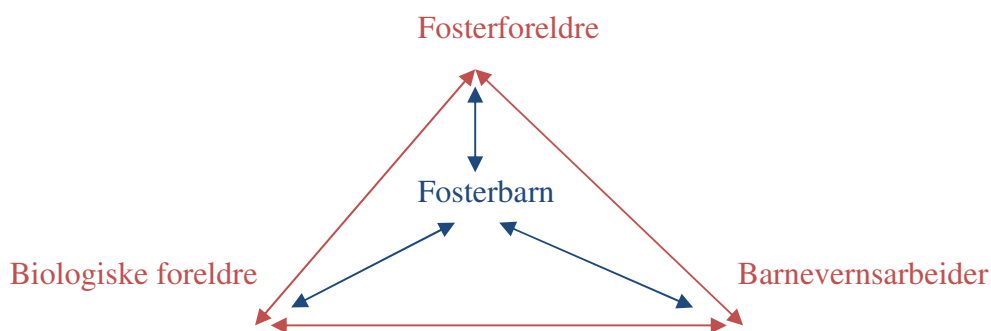
følge Gadamer er mennesker selvfortolkende og forståelse avhenger av visse fordommer betinget av tradisjon og historie. (Kvale og Brinkmann, 2009).

Jeg synes at både hermeneutikk og sosialkonstruksjonisme viser å ha til felles denne mangfoldighet av forståelser om ulike virkeligheter. Denne mangfoldighet er fleksibel og foranderlig, og knyttet til en bestemt kontekst til enhver tid. I denne oppgaven vil dette vises som selvrefleksivitet. Mer om selvrefleksivitet kan leses i avsnitt 3.6.1.

Etter denne gjennomgangen av hermeneutikk og sosialkonstruksjonisme sitter jeg med den oppfatning at begge innehar elementer fra systemisk forståelse. Med dette perspektivet i bunn beveger jeg meg videre til avsnitt om min teoretiske forankring, fra systemisk kommunikasjonsteori og samarbeidsorientert tilnærming, til tilknytnings- og fosterhjemforståelse.

2.2 Systemteori og samarbeid

Her bringer jeg inn systemteoretisk perspektiv i forhold til mitt temavalg; altså opplevelse av samarbeid i fosterfamiliekontekst. Systemteori er et relativt ungt fagfelt med røtter fra ca 50-tallet. En teoretisk framstilling av familien som et system og den generelle systemteorien ble presentert av Ludvig Von Bertalanffy i 1945. Den generelle systemteorien tar for seg det relasjonelle, inter- og intrasubjektive forhold i et system som er del av mange andre større systemer, og/eller som er bestående av mindre, såkalte subsystemer. (Hårtveit og Jensen, 2004). Denne teoretiske tilnærmingen ble videre utviklet av kommunikasjonsteoretikeren Bateson og sosialkonstruksjonisten Gergen. Systemteori hjelper oss å forstå handling som relasjonell, sirkulær og tolkende sett ut i fra en sammenheng. Jensen skriver at et system kan forstås som en helhet som er i sirkulært samspill med delene i systemet. (Jensen, 2011). Denne undersøkelsen handler om oppvekst og samarbeid i fosterhjem. Oppvekstramme for majoritet av fosterbarna ser ut som vist i Figur 1:

Figur 1: Working with relationships in fostering triangles (Schofield og Ward, 2011: 210)

Denne figuren synliggjør sammenheng mellom systemisk forståelse og mitt forskningsprosjekt - fosterbarn med to sett foreldre og barnevernsarbeider, hvor alle ideelt sett, inngår i felles samarbeidsforhold. Samarbeid i triadiske forhold kan skape en likeverdighet mellom partene og en dypere forståelse. All forståelse kommer fra at alt viser seg i forhold til noe eller noen. Nøkkeltbegreper er relasjon³, kontekst og sirkularitet⁴. Disse begrepene har dannet et grunnlag for utvikling av systemisk kommunikasjonsteori (Jensen, 2011), som jeg vil i korte trekk beskrive nedenfor.

2.2.1 Systemisk kommunikasjonsteori

Systemisk kommunikasjonsteori bygger på Bateson sin tankegang. Denne teorien ble publisert i boken "Pragmatics of Human Communication", som ble skrevet av Paul Watzlawick sammen med flere fra Palo Alto gruppen, selv om Bateson på det tidspunktet ikke lenger hørte til denne gruppen. Kommunikasjonsteori har siden preget flere retninger, bl.a. familierapi. Her gjengis det fem kommunikasjonspåstander fra boken som kjennetegn ved denne teorien (Watzlawick, m.fl, 1967):

1. Det er umulig å ikke kommunisere - alt er kommunikasjon!(ibid) Møte eller ikke-møte mellom fosterforeldre og biologiske foreldre om barnet/ ungdommen kan ikke unngås til å bli tolket som kommunikasjon og samarbeid.
2. Enhver kommunikasjon handler både om innholds- og relasjonsaspekt, hvor det sistnevnte gir informasjon om informasjon, altså det førstnevnte, og dermed muliggjør kommunikasjon på et høyere nivå, altså metakommunikasjon.(ibid)
3. "Opplevelsen av en relasjon bestemmes av punktueringen av kommunikasjonssekvensene mellom de som kommuniserer" (ibid, s.59). Vi kommuniserer alltid i forhold til noe eller noen gjennom å forholde oss til informasjon.
4. Vi kommuniserer både digitalt og analogt. Det digitale språkets styrke ligger i syntaksen⁵, og det analoge språket har, derimot, høy grad av semantikken⁶.(ibid)Det analoge hjelper oss å forstå det digitale, og kan gjøre dobbelkommunikasjon mulig.

---

³ Relasjon: "(...) å forstå fenomener som uttrykk for et samspill mellom mennesker, og mellom mennesket og den situasjonen mennesket befinner seg i" (Jensen, 1998:49)

⁴ Sirkularitet: Motsetning til lineær kommunikasjon. En dynamisk, pågående og foranderlig prosess som er kompleks og kontinuerlig (Jensen, 2010:54-55)

⁵ Syntaks: læren om hvordan enkelttegn settes sammen i større helheter, setningsstruktur (Jensen, 2011:62)

⁶ Semantikk: læren om hva det enkelte tegn/ ord står for eller betyr (Jensen, 2011:61)

5. ”Alle kommunikasjonsutvekslinger er enten symmetriske eller komplementære, avhengig av om de er basert på likhet eller forskjell.” (ibid, s 70)

Kommunikasjonsperspektiv er en ramme som skaper forståelse for alt vi gjør.

Kommunikasjonsteori og systemisk forståelse er en grunnmur for denne kvalitative undersøkelsen om samarbeid.

2.2.2 Samarbeidsorientert tilnærming

Harlene Anderson og Harold Goolishian ble også påvirket av postmoderne tenkning som førte til utvikling av dialogiske samtaler og relasjoner, kjent som samarbeidsorientert tilnærming. Anderson sier at dette handler om samarbeidende relasjon og samtale som en felles streben mot muligheter (Anderson, 2003:26). I 1992 har disse to familieterapeutene utgitt artikkelen ”The client is the expert: A not –knowing approach to therapy” (Anderson & Goolishian, 1992), hvor de publiserer begrepet ”ikke- vite” som en hjørnestein i samtaler og relasjoner. Jeg forstår dette som en gjennomgående holdning i møte med andre. Min erfaring med ikke-vite posisjon er at den inviterer til samtaler på klientenes premisser, gir rom for å skape refleksjonssamtaler, utforskning og utvidelse av forståelsesrammene både hos klient og terapeut. Anderson sier at ”*Ikke at vide vil sige at forholde seg ydmygt til det, man ved*”. (ibid, 2003:178). Jeg tror at jeg har sett en lettelse for klienter å kunne fortelle uten å bli møtt med sensur og normativ holdning. Bagge omtaler kraftfullhet i begrepet ”ikke-vite” i form av selvfølgelighet, overraskelse og nysgjerrighet. (Bagge, 2007; Bagge, 2011).

”Ikke- vite” posisjon har blitt en sentral terapeutisk holdning i systemisk familieterapi. Av den grunn har jeg også integrert den gjennom utdanningsløpet i min praksis. Denne oppgaven skrives i postmodernistisk ånd, hvor jeg etterstreber en ”ikke - vite posisjon” under intervjusamtaler med informantene. Samarbeid er et nøkkelbegrep i denne oppgaven, som gjør denne tilnærmingen enda mer aktuell. Elementer ved denne tilnærmingen beskriver en bevegelse fra hierarkiske til dialektiske forhold, som i veldig stor grad har vært viktig for meg og for denne undersøkelsen:

- Terapeut har ansvar for prosess, og klient har ansvar for seg selv og innhold
- Samarbeids- og samtaleorientert partnerskap
- En ikke- vite posisjon
- Hverdagslig språkbruk som klient bruker
- En felles utforskning, både terapeut og klient er forskere
- Dilemma (problemet) ligger i språket og ”oppløses” gjennom dialog

- Viten er diskontinuerlig og ikke- kumulativ, konstrueres ny viten
- Terapeut er åpen og reflekterende med hensyn til sine indre tanker og viten, som kan deles med klient som først skal samtykke til det.
- Kontekst danner grunnlaget for mening og forhandles løpende over tid (Anderson, 2003).

2.3 Tilknytningsteori og samarbeid

Gjennom min praksis i barnevernet har jeg vært opptatt av tilknytningsatferd og det biologiske prinsipp. Siden tidlig på 50-tallet har det rådet en forståelse av brudd i nære relasjoner som impliserer store og noen ganger uhelbredelige skader. Dette ble nærmere beskrevet i en monografi til WHO, «Maternal Care and Mental Health», av psykiateren John Bowlby. Han hevdet at det var nødvendig for barnets utvikling å ha en stabil, kontinuerlig relasjon til sin mor, eller en stabil stedfortreder for henne («warm, intimate and continuous»). (Sommerschild, 1997; Schofield 2010; NOU 2012:5).

Mange undersøkelser de siste årene har vist at tilknytningsatferd blir påvirket av voksnes sensitivitet, gjensidighet, positiv holdning, emosjonell støtte og stabilitet. Tilknytning ser i liten grad ut til å være genetisk betinget. (Lippe, 2005).

Barn og ungdom som i barnevernets regi flytter til en ny familie, som en ny omsorgsbasis, omtales gjerne i litteratur som barn med sårbarhet, sveket barn, barn i risikoutvikling eller barn i utsatte livssituasjoner. (NOVA rapport 7/05; Killén, 1994, 2003; Sommerschild, 1997). Siste 10 år ble det startet opp mange ulike forskningsgrupper og utdanningstilbud som omhandler tilknytning, hjerneforskning og forebyggende utvikling hos barn. Statistisk sett er det relasjons- og samarbeidsvansker den tredje hyppigste henvisningsgrunn til barnevernet. (NOU 2009:8). Det relasjonelle vies stor oppmerksomhet i forhold til vurdering av omsorgsforhold og utvikling. Barnevernet tilbyr flere relasjonsorienterte tiltak, bl.a. Parent Management Training- Oregon (PMTO), Multi Systemisk Terapi (MST).

Israel skriver om betydning av familierelasjoner og tilknytning for psykisk helse hos ungdommer, slik at foreldre inkluderes i behandlingen. Åpen kommunikasjon, sensitive og tilgjengelige foreldre/ omsorgspersoner er en nødvendighet for at tilknytningen opprettholdes.(Israel, 2009).

2.3.1 Trygg base- modell

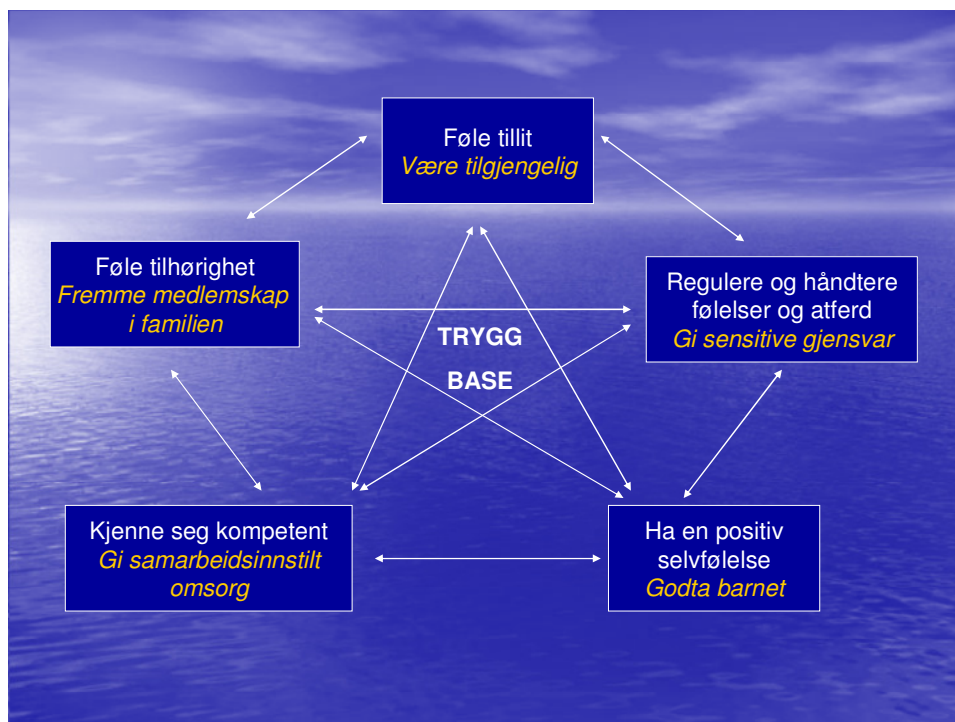
Tilknytningsperspektiv er også beskrevet av sosialarbeiderne Gillian Schofield og Mary Beek (Schofield, 2010) i form av en modell kalt ”Secure Base”, norsk oversettelse ”Trygg base”.

Modellen har blitt en av de rådende tilnærmingene på fosterhjemsfeltet over hele Norge gjennom felles prosjekt ”En trygg base – en modell for veiledning av fosterforeldre”.

Formålet med prosjektet er å implementere og vinne erfaringer med veiledning til fosterforeldre etter en veiledningsmodell basert på tilknytningsteoretisk forståelse.

Fosterforeldre blir kjent med Trygg Base gjennom sin deltagelse i PRIDE - grunnopplæringsprogram for fosterforeldre⁷. Mange fosterhjemtjenester i Bufetat har i tillegg etablert gruppeveiledningstilbud for å implementere modellen i størst mulig grad.

Barneperspektivet holdes veldig høyt i denne modellen. Det stiller krav til omsorgsgivere til å ivareta dette barneperspektivet til enhver tid eller situasjon. Figur 1 viser modellen formet som en omsorgsstjerne bestående av fem omsorgsdimensjoner.

Figur 2: Secure base star: focus on child development and progress (Schofield, 2010)

⁷ PRIDE: Opplæringskurs bestående av 10 enheter for blivende fosterforeldre. Opprinnelse er fra USA med videreutvikling i Nederland. Begrepet er sammenstilling av forbokstavene: **P**arents, **R**esources, **I**nformation, **D**evelopment, **E**ducation (Johansson & Sundt 2007: 134)

I det følgende vil jeg gi en forenklet forklaring av de fem omsorgsdimensjonene, som jeg har fortått dem:

- Å være tilgjengelig (being available) krever en fysisk og psykisk nærhet til barnet ved at den voksne stiller spørsmål til seg selv om barnets tanker og følelser i øyeblikket, og om hvordan møte barnet.
- Gi sensitivite gjensvar (responding sensitively), forstår jeg som en fornemmelse om barnets sinnstilstand. Den voksne vil prøve å komme i møte med barnet ved å forsøke å sette seg i barnets sko. Den voksne skal være reflekterende sammen med barna med det formålet at barnet selv blir reflekterende og takler bedre egne følelser og handlinger.
- Å godta barnet (accepting a child) innebærer at voksne tar imot alle sider ved barnet, og inkluderer barnets opprinnelse og familie/ nettverk.
- Å gi samarbeidsinnstilt omsorg (co-operative caregiving) betyr å møte barnet halvveis, enten gjennom forhandlinger, avtaler, eller tilegne seg andre måter å gjøre ting på, som er viktig for barnet. Barnets stemme og brukervedvirkning vektlegges her.

Min erfaring med omsorgsstjernen var utelukkende positiv og ekspanderende i møte med foreldrene. Samtaler hadde mange refleksjoner om refleksjoner, med en ikke- vite- holdning og sirkulære spørsmål. Jeg anser modellen som veldig anvendelig i møte med andre målgrupper enten alene, parvis eller i gruppe. Denne modellen vil jeg, så langt det lar seg gjøre, bruke i drøftingskapitlet. Å føle tilhørighet (promoting a family membership) eller inkludering av barnet i familien, innebærer at barnet skal føle seg være en del av sin nye familie. Det kan gjelde noen veldig praktiske ting, som f.eks. felles ferie, men det handler mye om alle de forestående dimensjonene så vel.

2.4 Brukervedvirkningsperspektiv og samarbeid

Begrepet medvirkning er knyttet til det å kunne påvirke og ha innflytelse i egen sak, og dermed skiller seg fra retten til selvbestemmelse.

«De som berøres av en beslutning eller er brukere av tjenester, skal ha innflytelse på beslutningsprosesser og utforming av tjenestetilbudet.»(Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens art. 8.). I den norske lovgivningen vises det i denne sammenhengen til Lov om barn og foreldre (Barneloven) §§ 31- 33, Lov om barneverntjenester § 6-3 og Barnekonvensjonen, som ble innkorporert i norsk rett august 2003, art. 12 om barns uttalerett. (NOU 2011:20; Andersen 2011).

Lovverket skiller mellom to typer av medvirkningsrettigheter: infomasjons- og uttalerett på den ene siden og retten til å opptre som part og gjøre partsrettigheter gjeldende på den andre siden. (Andersen, 2011). For denne oppgaven er det førstnevnte av størst relevans.

Jeg synes at brukermedvirkning og samarbeid framstår som to parallelle meningsskapende prosesser når det gjelder utarbeidelse av tiltak eller stillingtaken. Brukerperspektivet legger opp til aktive deltakere framfor passive mottakere. Jeg tenker at dette krever av hjelperen å slutte å være instruerende og at vedkommende klarer å gi slipp på sin makt, slik at samarbeidende dialog fører prosessen frem. Sundet påstår at brukermedvirkning utfordrer den terapeutiske relasjonen som er avgjørende for det terapeutiske arbeidet. (Sundet i Ulvestad, 2008). Omfattende forskning de siste årene har fastslått at klientens vurdering av den terapeutiske relasjonen og tidlig endring best forutsier terapeutisk resultat.

I systemisk praksis synes jeg både samarbeidsorientert tilnærming og reflekterende prosesser baserer seg på dette perspektivet. Begge tilnærmingene er opptatt av at terapeut er åpen og reflekterende med hensyn til sine indre tanker og viten, som sørger for en gjennomskinnelighet og felles utforskning. (Anderson, 2003; Eliassen & Seikkula, 2006).

Brukerperspektiv har mye å si for den systemiske praksisen. Norcross sin forskning om kjennetegner ved den gode praksisen beskrives i det følgende:

- Lytte til klientens stemme
- Klientenes erfaring gis prioritet
- Hjelperen ber om tilbakemeldinger på forholdet
- At vi unngår kritiske og nedsettende kommentarer
- At vi spør om hva som har vært mest til hjelp (Jensen, 2011: 47- 48).

2.5   Forskning og relevant litteratur

Målet med litteraturgjennomgang er todelt. For det første skal den oppsummere den allerede eksisterende viten for en videreutvikling av den, og for det andre skal kunnskapsutviklingen bringes videre med en form for ny kunnskap. (Everett & Furuseth, 2008).

Mitt søk har startet veldig tidlig. Ved utarbeidelsen av prosjektplan forsøkte jeg å finne relevant litteratur både i form av publikasjoner, forskningsoppgaver og fagbøker som kunne hjelpe meg å presisere min problemstilling. I enkelte bøker og publikasjoner har jeg også gått gjennom litteraturliste.

Søket startet først i databasen på daværende arbeidsplass, Bufetat sitt nettbibliotek. Søket ble utvidet med ytterligere elektroniske søk på internettbokhandler, Odin.no, Idunn.no, NOVA.no, Helse.uni.no, SSB.no, BIBSYS, Diora og Amazon.com. I tillegg har jeg fysisk oppsøkt diverse biblioteker, hvor jeg fikk god hjelp med nødvendige fjerne utlån. Underveis har jeg, med noe variert grad, fulgt med diverse multimedia og aviser.

Fosterhjemsfeltet har generelt blitt veldig lite forsket på både internasjonalt og især i Norge. Men, det er et felt som flere og flere begynner å vie sin oppmerksomhet til. Jeg vil her referere til en del litteratur som ikke fullt ut er dekkende for min problemstilling, men er godt anvendelig for drøfting av mine forskningsfunn i drøftingskapittelet. Omfattende litteratursøking har resultert i følgende funn: forskning om slektsfosterhjem av Amy Holtan (2006) og tilsvarende studie fra England (2009); hovedfagoppgave fra to psykologistudenter og samhold i fosterfamilien (2008); omfattende nordisk undersøkelse, såkalt Kunnskapsstatus om barn og unge i fosterhjem (2010).

Alle forskningsstudier det refereres til omtaler relasjon og samarbeid på hver sin måte. Det er to nøkkelbegreper for min undersøkelse, og derfor vurderer jeg nedenfor stående forskning som dekkende og relevant nok. Selv om dette studiet ikke omhandler slektsfosterhjem, velger jeg å ha med relevant forskning fra dette da det sier noe om kontinuitet og stabilitet i relasjonene.

➤ Doktorgradsavhandling til Amy Holtan "Barndom i fosterhjem i egen slekt" fra 2002, trekker noen paralleller mellom samarbeid i slektsfosterhjem og andre typer fosterhjem. Undersøkelsen ble gjennomført i Norge og bygde på 60 intervjuer med fosterbarn, biologiske foreldre og fosterforeldre over hele landet. I tillegg ble det foretatt en spørreundersøkelse blant fosterforeldre og slektsfosterforeldre. Målgruppa som undersøkelsen konsentrerte seg om var barn i alderen fra fire til 12-13 år plassert i fosterhjem. Undersøkelsen konkluderte med bl.a. at barn i slektsfosterhjem

- opplever større stabilitet og kontinuitet i forhold til omsorgspersoner
- oppsøker mindre helsetjenester
- opplever færre tilfeller av at biologiske foreldre klager på vedtak
- opplever godt samspill mellom foster- og biologiske foreldre
- har tendenser til å integrere seg i samfunnet i form at tilhørighet til familie og slekt
- opplever at det er greit å bo hos slekt.

➤ Forskningsstudie “*Kinship care for the safety, permanency and well-being of children removed from the home for maltreatment*” av Marc Winokur, Amy Holtan og Deborah Valentine, ble gjennomført i USA ca. 2007-2009. Undersøkelsen bygger på 62 saker.

Resultater samsvarer godt med Holtan sien funn. Barn i slektsfosterhjem opplever:

- “*better behavioral development,*
- *better mental health functioning, and*
- *placement stability than do children in non-kinship foster care.*”(ibid).

Altså, den positive beskrivelsen i studier om oppvekst i slektsfosterhjem er opprettholdelse av relasjoner over tid.

➤ Karlsen og Sørensen (2008) har undersøkt sammenhengen mellom samhold og fleksibilitet i fosterfamilien og fosterbarnets psykososiale fungering. Utvalget besto av 90 fosterbarn fra 3-12 år, som hadde deltatt i PMTO- kurs for frivillig påmeldte fosterforeldre. Denne forskningen konkluderte med at ” høyere grad av *familiesamhold, men ikke fleksibilitet, var relatert til bedre sosiale ferdigheter hos fosterbarnet*”.(ibid)

➤ ”Barn og unge i fosterhjem- kunnskapsstatus” (2010) er en del av et større nordisk forskningsprosjekt. Den oppsummerer all forskning på feltet mellom 1980 og 2009. Den er delt opp tematisk. Her velger jeg å dele det jeg vurderer som relevant for min undersøkelse angående samarbeid og effekt av det.

Tema om slektsplasseringer:

”Resultatene fra undersøkelsene om *de særlige familierelasjonene* som kan oppstå i slektsplasseringer, var følgende:

- Barn i slektsfosterhjem har hyppigere kontakt med sin opprinnelsesfamilie enn andre plasserte barn
- Kontakt med andre familiemedlemmer enn fosterforeldrene er med på å skape komplekse familierelasjoner og dilemmaer som kan oppstå i den forbindelse
- Dilemmaene ved slektsplasseringer er at barnet kan oppleve spenninger knyttet til lojalitet og splittelse mellom de ulike delene av familien, ikke minst mellom foreldrene og fosterforeldrene ”(ibid)

Kulturmøte:

”Resultatene fra forskningen om møtet mellom system og foreldre tegner et bilde av et typisk kulturmøte, som preges av kommunikasjonsproblemer, forskjellige måter å forstå og håndtere familieproblemer på og forskjellige verdier og fordommer i forhold til hverandre. Resultatene viser at:

- Profesjonelle vurderer foreldresamarbeidet i saker med plasserte barn og unge med minoritetsbakgrunn som langt dårligere enn i saker med majoritetsbarn og ”blandede” familier.
- De profesjonelle etterlyser teknikker som kan bedre samarbeidet med foreldrene
- Både etniske minoritetsbarn og andre etterlyser anerkjennelse av kulturell ulikhet på plasseringsstedene.
- Denne etterspørselen motsvares av de profesjonelles manglende anerkjennelse av kultur mv. som en viktig faktor i plasseringen.
- Barna oppfatter plasseringsstedet som et ”majoritetssted”, som ikke kan romme annerledes kulturelle og religiøse tradisjoner. ”(ibid)

Kontakt med familie, slekt og nettverk under plasseringen

- ”Kontakt med søsken er undervurdert
- Ut over tilknytningen til foreldrene er tilknytningen til søsken og besteforeldre størst
- Mange barn har kontakt med besteforeldrene på morssiden
- Hyppigheten av kontakt avhenger av plasseringsstedet,

Kontakten mellom plasserte barn og unge og deres familier er stadig for dårlig belyst forskningsmessig. Vi vet fortsatt ikke nok om betydningen av kontakt med foreldre, søsken, besteforeldre, annen slekt og nettverk mens barn og unge er plassert utenfor hjemmet verken på kort eller lang sikt, selv om mange barn og unge opplever tap av denne kontakten når de plasseres. Vi vet heller ikke nok om foreldrenes opplevelser av å ha barna sine i fosterhjem, eller om hvordan samarbeidet mellom foreldre og fosterforeldre kan utvikles i både kortvarige og langvarige plasseringer.”(ibid)

Synspunkter fra barna og ungdommene

Undersøkelse konkluderer entydig at er undersøkelser av barn og unges egne erfaringer med og refleksjoner over plasseringen er et forsømt område i forskningen. Det er gode grunner til å fokusere mer på dette. Barn og unge har kunnskaper som ingen andre har. De er de eneste som kan redegjøre for hvordan plasseringen påvirker dem, og de er de eneste som kjenner plasseringsprosessen i alle detaljer. Andre informanter kjenner bare en del av prosessen, og vil se forløpet gjennom andre briller. (ibid)

Jeg kommer til å anvende disse henvisningene i drøftingskapitlet for å belyse og få en dypere forståelse av mine funn. Dette tilsvarer kriterier for eksplorerende undersøkelser.

3.0 METODE OG FORSKNINGSDSIGN

I dette kapittelet vil jeg skrive om mitt forskningsteoretiske utgangspunkt og forskningsdesign. Begge beskriver selve fremgangsmåten jeg har samlet inn data i undersøkelsen. Avslutningsvis vil jeg ta for meg egne etiske refleksjoner vedrørende planlegging og gjennomføring av undersøkelsen. Oppgavens gyldighet og pålitelighet kommer helt på tampen av dette kapitlet.

3.1 Forskningsteoretisk utgangspunkt

Å velge metode vil si å bestemme seg for hvordan man vil samle inn data. I arbeidet med å finne hvordan dette skulle gjøres, stilte jeg meg spørsmål om hva som skulle undersøkes og hvilke informanter ville brukes. Like viktig var det å tenke om oppgavens troverdighet. Jeg bestemte meg for å gjøre en empirisk undersøkelse der jeg heller kunne beskrive hvordan jeg oppfattet og tolket studiens funn, enn hvordan de burde være. Med dette som utgangspunkt har jeg gjennomført en eksplorerende undersøkelse.

Min intensjon var å få mest mulig innsikt og forståelse i informantenes opplevelse av samarbeid og effekt av det som det vises i dag. For å få svar på mitt forskningsspørsmål valgte jeg en kvalitativ tilnærming med intervju som innsamlingsmetode. Det gir nødvendige fordeler for å kunne få fram informasjon om menneskelige og sosiale forhold som forskningen dreier seg om. Thagaard skriver at intervjuundersøkelser er særlig velegnet for å få tak i informantenes opplevelse og forståelse (Thagaard, 58:2006).

For å få forberedt meg som intervjuer og forsker gjennomførte jeg en pilotstudie i form av fokusgrupper⁸. Denne gruppen var fem fosterforeldrepar. Kavli skriver om fokusgrupper som *”velegnet til eksplorative undersøkelser på et nytt område”* (Kavli, 2009:162).

Litteraturgjennomgang viste at fosterhjem som tema har blitt lite forsket på, og at det fortsatt var mange ubesvarte fenomener knyttet til dette feltet. En av tingene det settes fokus på er kontakt mellom fosterfamilie, biologisk familie, slekt og nettverk. Med utgangspunkt i dette bekreftes igjen at prosjektet har eksplorerende karakter.

Oppsummeringsmessig, kvalitativ studie egner seg bl.a. for beskrivelser av ulike fenomener, for å få frem meninger og erfaringer i bestemt kontekst, hvor det vektlegges subjektivitet og refleksjon. I neste avsnitt vil jeg skrive om mitt valg av forskningsdesign.

---

⁸ Fokusgruppeintervju: *”et gruppeintervju hvor en moderator søker å styre diskusjonen på bestemte temaer av forskningsmessig interesse”* (Kvale og Birkmann, 323:2009)

3.1.1 Valg av forskningsdesign

Forskningsdesignet skal fremstå som en plan for hvordan forskningsspørsmålet skal "løses". Dallos og Vetere deler kvalitative tilnæringer i 5 grupper: Interpretative Theme Analysis (forkortelse ITA), diskursanalyse, narrativ analyse, kvalitative observasjoner og casestudie. (Dallos og Vetere, 2005). Her går jeg ikke nærmere på alle disse tilnærmingene.

Mitt mål med prosjektet er å få frem tidligere fosterbarns opplevelser og erfaringer med sikte på å presentere det videre. Etter min forståelse er ITA egnet for å forstå og bringe videre andres stemmer om egne erfaringer over tid, og disse stemmene er med på å konstruere noen teorier eller hypoteser i felles og språklig prosess med intervjueren. Dette anser jeg til å stemme godt overens med mitt mål med prosjektet, og støtter meg derfor til Dallos og Vetere's følgende beskrivelse av ITA: *"The researcher wants to understand and represent the participants' point of view (...) in terms of constructs and assumptions, (that) is relatively stable over time"* (ibid, 53:2005).

Det er to analysemetoder i ITA: Interpretative Phenomenological Analysis (heretter IPA) og Grounded Theory. Denne oppgaven er basert på Grounded Theory, i kombinasjon med semistrukturert intervju og variert utvalg av informanter.

I det følgende vil jeg først introdusere Grounded Theory generelt og min begrunnelse for valg av denne metoden. Deretter gjør jeg rede for gjennomføring av undersøkelsen. Min erfaring med bruk av Grounded Theory vil først omtales i neste kapittel.

3.2 "Grounded Theory" - beskrivelse

Min forståelse av Grounded Theory hviler på den amerikanske sosiologiprofessoren Kathy Charmaz's bearbeidelse og videreutvikling av den opprinnelige måten metoden var på. Kathy har tilegnet seg metoden i direkte samarbeid med opphavsmenn til metoden, Glaser og Strauss. Fagboken "Constructing Grounded Theory" (2006) av Charmaz og artikkel skrevet av Chamberline (1999) er mine to hovedlitteraturkilder. Charmaz deler Grounded Theory i to polariserte vinger. Den ene er tilknyttet enn mer positivistisk ramme i naturvitenskapelige ånd, mens den andre beskrives mer tilhørende en sosialkonstruksjonistisk forståelse. (Charmaz, 2006). Jeg støtter meg til det sistnevnte, som sammenfaller med mitt vitenskapelige syn, som tidligere omtalt.

Historisk overblikk:

Grounded Theory sitt opphav er utvilsomt knyttet til de amerikanske sosiologene Barney Glaser og Anshelm Strauss. På 1960-tallet gjorde de en kvalitativ undersøkelse om behandling av døende sykehuspasienter - presentert i ”The Discovery of Grounded Therapy” i 1967. Denne forskningen omtales i dag som banebrytende for kvalitative undersøkelser i samfunnsvitenskapene. Chamberline skriver noe mer utfyllende om hvordan veien ble for disse to teoretikerne etter dette prosjektet. Opprinnelig modell for Grounded Theory var influert av Glaser’s tydelige empirisk-kvantitative bakgrunn og Strauss’s sine preferanser for symbolsk interaksjonisme⁹. Dette var muligens bare en an grunnene for at de skilte lag og videreutviklet egne modeller influert av ulike epistemologiske rammer. Charmaz gikk sterkest ut den gangen og presenterte Grounded Theory som ” *a social construction of the social constructions found and explicated in the data*” (Charmaz, 1990:1165 i Chamberline, 1999: 191).

Charmaz (2006) beskrivelse av den opprinnelige modellen av Grounded Theory til Glaser og Strauss er med et positivistisk vitenskapsteoretisk grunnsyn. Dette innebærer at forskeren oppfatter seg å kunne stå i det observerte systemet, altså uten å være en del av det observerende systemet. Hoffman forklarer mer om disse systemene i sin artikkel ”La oss legge makt og kontroll bak oss” som forteller om en viktig forskjell på hvordan man framskaffer gyldig kunnskap.(Hoffman, 1987). Denne epistemologiske diskusjonen tydeliggjør forskjeller mellom positivistisk grunnsyn, hvor forsker har en nøytral og objektiv rolle, og sosialkonstruksjonistisk syn hvor forsker er direkte deltakende og samskapende i møte med de andre og det materiale som det forskes på. Som tidligere nevnt, Charmaz støtter sosialkonstruksjonistisk syn for gjennomføring av Grounded Theory, noe jeg finner sammenfallende med min ramme og syn i oppgaven.

Grounded Theory blir ofte forstått som en induktiv metode. Chamberline (1999) forklarer at Grounded Theory benytter både induksjon¹⁰ og deduksjon¹¹. Deduksjonsmetode benyttes i analysedelen, hvor oppståtte ideer eller hypoteser testes i videre analyse eller innsamling av data. Induksjon er det motsatte av deduksjon. Det vil si at empirisk teori og forståelse

---

⁹ Symbolsk interaksjonisme vektlegger mennesket som gjennom symbolsk kommunikasjon lærer å ta andres perspektiv, kalt interaksjonisme, som er en språklig samhandlingsbasis for samfunnet (Jensen, 2011:69)

¹⁰ ”A Type of reasoning that begins with study of a range of individual cases and extrapolates patterns from them to form a conceptual category” (Charmaz, 2006:188)

¹¹ ”A Type of reasoning that starts with the general or abstract concept and reasons to specific instances” (Charmaz, 2006:187)

utvikles på grunnlag av data gjennom hele prosessen.(Chamberline, 1999). Grunnet denne induktive forklaringen av metoden, ble teorien navngitt som den er, og forklart slik at teorien utledes eller ”grundes” fra data. Charmaz beskriver Grounded Theory som en analytisk prosess som styres av våre valg når vi først finner mening i data til å kunne finne mening av data. (ibid, 2006:140). Refleksjon over min erfaring med bruk av Grounded Theory i denne oppgaven er at jeg i en tidlig kodingsfase fulgte prosessen og jobbet mye induktivt. I videre arbeid, analyse og theoretical sampling, jobbet jeg mer deduktivt ved å forholde meg testende til oppståtte ideer og hypoteser. Med begrunnelse i egen erfaring, støtter jeg meg til Charmaz sin beskrivelse av Grounded Theory.

Tatt i betraktning denne historiske utviklingslinjen er det forståelig at metoden skapte diskusjoner om sin egnethet og vitenskapsteoretiske tilhørighet. Metoden bruk i dag i både kvalitative og kvantitative studier. Jeg er av den oppfatning at Grounded Theory er først og fremst en deskriptiv analysemetode. I tillegg kan den brukes som et verktøy til å danne hypoteser eller teorier om hvordan analyseresultatet kan forstås. Grounded Theory har kvaliteter som gjør den anvendelig til ulike vitenskapelige rammer.

Hovedfaser i Grounded Theory etter Charmaz sin modell:

1. Anskaffelse av rikt materiale: Datainnsamling, Theoretical sampling og Saturation

Grounded Theory starter med innsamling av materiale/ data relevant for forskningstema. Datainnsamling kan skje ved hjelp av intervju, tekstanalyse, ulike observasjonsmetoder og andre innsamlingsmetoder, hvor alle med en hovedhensikt: å skaffe et rikt materiale. Rikt materiale referer til tykke beskrivelser, som er detaljerte, fokuserte og fullstendige, og innenfor den rammen man har. (Charmaz, 2006:14, 16). Valg av innsamlingsmetode ha konsekvenser for hvilket fenomen ønskes å se, hvordan, hvor og når vil det ses, og til slutt hvordan vil det brukes. Jeg forstår det slik at Grounded Theory åpner opp for flere innsamlingsmetoder samtidig for å kunne skaffe et rikt materiale. I denne oppgaven har jeg brukt intervju og genogram sammen. Det ga meg mer detaljerte, fokuserte og nøyaktige data. Det var også meget tidsbesparende med tanke på å tone seg inn på tema.

Kvalitative metoder har en fordel sammenlignet med kvalitative metoder: fleksibilitet i å hente nye data både under innsamling og analyse. Theoretical sampling (teoretisk utvalg) er en måte å gjøre det på i Grounded Theory. Det innebærer at dataene kan søkes og samles inn

for å utdype eller avgrense foreløpige og faste kategorier. Charmaz skriver at Theoretical sampling er strategisk, systematisk og spesifikk. (ibid: 103). I den foreliggende undersøkelsen har jeg etter det første intervjuet fått en tanke om å hente mer kunnskap om hvem hadde initiert til samarbeid og betydning av det. Dette ble et gjennomgående tema i prosessen.

Saturation (metning) er endepunkt for datainnsamling og Theoretical sampling. Når ingenting nytt skjer og nye data ikke generer nye teoretiske vinklinger og informasjon, tyder alt på at materialet er mettet. ”I kept finding the same patterns” refererer direkte til metning (ibid: 113). Denne oppgaven har klare rammer som er en direkte utfordring i forhold til metning. I mitt materiale har visse temaer vært veldig gjentakende som jeg har tolket som metning, slik at oppfyllelse av rammen for videre analysearbeid var nådd. I motsatt fall synes jeg at en god nok belysning av problemstillingen er gyldig ramme for en oppgave på masternivå. Metning kan ”testes” ved å evaluere informasjon som ikke passer inn i teorien. Noe av dette omtales som falsifikasjonsprinsipp i avsnitt 3.7.

2. Koding

Etter innsamling av data starter koding av det transkriberte materialet. Koding var tidligere tilnærminger i tekstanalyse i samfunnsvitenskapene. (Kvale & Brinkmann, 2009:208). Charmaz skriver at koding er det første skrittet til å gå bak konkrete settinger i data for å lage analytiske interpretasjoner. Det innebærer navnesetting, kategorisering og oppsummering av data. Kodingen skal alltid passe til data, og ikke omvendt. Kodene i Grounded Theory blir konstant sammenlignet innbyrdes, i forhold til kontekst og konsekvenser av handlinger. For hver ny kodingsfase inntas høyere abstraksjonsnivå ved å stille spørsmålet: ” What is this data study of?” (Charmaz, 2006: 138). Målet med koding er å utvikle kategorier som munner ut i hypoteser eller teorier konstruert av kodet materiale. I følge Charmaz er det ytterst nødvendig å fullføre koding på to første nivåer eller faser. Det gjør mulig sammenligninger både i materialet fra hver enkelt informant og mellom ulike informanter. Dette er også nødvendig for å kunne konstruere kategorier og gjøre prosessen med teori- eller hypotesedannelse gjennomførbart. En slik verifisering av teori er, etter min mening, en innbakt validitetsprøve i metoden.

I Grounded Theory kan koding bestå av følgende faser:

- *Initial coding (detaljert koding)*: Umiddelbar og kort definering av handlinger og opplevelser i hvert ord, hver linje, eller hver situasjon. Charmaz sier at det er viktig å holde seg til verb og handlinger, og stille seg spørsmål: Hva skjer her? Detaljert

koding skal helst bruke informantenes språk, såkalte *invivo-codes*. Detaljert koding avdekker tidlig om det er noen mangler i data som kan forfølges videre. (ibid)

- *Focused coding (fokusert koding)*: Koding beveger seg mer fra deskriptive til teoretiske nivåer. Kodene er mer rettleidende, selektive og konseptuelle. (ibid: 57).
- *Axial coding (krysskoding)*: Kodingen sorterer, sammenfaller og organiserer store mengder data ved å samle dem på nytt. I følge Strauss og Corbin skal det her besvares spørsmål som starter med ”når, hvor, hvorfor, hvem, hvordan og med hvilke konsekvenser”.(ibid: 60)
- *Theoretical coding (teoretisk koding)*: Koding på et avansert nivå som forholder seg til allerede integrerte fokuskoder, som ikke trenger å gå gjennom krysskoding. Dette hjelper til å gjøre analysen mer presis, tydelig og forståelig.

3. *Categories (dannelse av kategorier)*: Kategorier skal gi en fullstendig beskrivelse av de opplevelser og handlinger som undersøkelsen handler om (Kvale og Brinkmann, 2009:209). Charmaz definerer kategori på et mer abstrakt og teoretisk nivå enn koding (Charmaz, 2006). Kategorier konstrueres ved hjelp av krysskoder som relateres til underkategorier eller temaer, som samles rundt noen felles egenskaper. Kategoriene kan ha navn som er hentet fra informantenes eget språk eller de kan være mer teknisk fremstilt. I mitt arbeid med dannelsen av kategorier har jeg både brukt sitater fra informantene og uttalelser som jeg har sett på som overordnet temaer.

4. *Theorizing (teoridannelse)*: Undersøkelsen skal kulminere i en konstruert “grounded theory” eller en abstrakt forståelse av det studerte fenomenet. Teorien er bare en fortolkning (ibid:12; Guba og Lincoln, 1994; Schwandt, 1994). Charmaz sier videre at “*this type of theory assumes emergent, multiple realities; indeterminacy; facts and values as linked; truth as provisional; and social life as processual.*” (ibid:126). Dette prosjektet kan ikke sies å ha teoridannelse som et realistisk mål når man tar hensyn til gjennomføringsrammer. Hvis jeg skulle følge prinsipper for Theoretical sampling og la meg bli ledet av prosessen, hadde jeg hatt behov for langt større rammen enn en masteroppgave har. Imidlertid tenker jeg at mine forskningsfunn, som er min fortolkning av analyseprosessen, kan tjene som knagger for videre undersøkelser eller en modig utprøving i praksis.

5. *Memowriting (memoskrivelse):*

Memoskriving er en gjennomtrengende metode i Grounded Theory bestående av uformelle analytiske notater. Noen ganger blir memos til teoretiske kategorier (ibid: 72). Memotering begynner parallelt med kodingsprosess og fortsetter hele analyseprosessen. Memos er egne refleksjoner, ideer og tanker som dukker opp underveis. De har vært min dialog med materialet, samtidig at de hjalp med å øke abstraksjonsnivå av egen prosess. Jeg opplevde bruk av memos som min egen motor som sørget for at jeg kom meg videre i prosessen. Viktigheten av memos poengterer også Charmaz med:” Memo-writing constitutes a crucial method in grounded theory because it prompts you to analyse your data and codes early in the research process” (ibid). Jeg vil komme med eksempler på memoskriving senere i kapitlet.

Jeg vil oppsummere denne metoden som en forskjell i forhold til metoder hvor man enten lager hypoteser på forhånd som skal bekreftes eller avkreftes gjennom funn i materialet, eller at man forholder seg til datamaterialet som noe statisk som forskeren skal trekke informasjon ut av. Det særegne med denne metoden er at den er sirkulær i den forstand at den viser et vekselvirkende system mellom datainnsamling og analyse. Grunnet rammer for denne oppgaven og presset tidssituasjon har jeg ikke brukt metoden slavisk som beskrevet her. Hvordan ble den tatt i bruk i denne undersøkelsen, vil det gjøres synlig i neste kapittel.

3.2.1 Begrunnelse for mitt valg av Grounded Theory

Mitt ønske med dette prosjektet var å få fram stemmer til de som har vokst opp i fosterhjem, subsidiært få fram noen teoretiske preferanser. I tråd med dette prioriterte jeg Grounded Theory framfor IPA. En av hovedforskjellene mellom disse to metoder er at IPA etterstreber beskrivelser og lokal teori, mens Grounded Theory har ambisjoner om å utvikle en mer generaliserbar teori for større populasjoner. Fenomenologisk analyse kunne også være aktuell som forståelsesmodell som søker etter mening og erfaring hos individer (Jensen, 63:2010), men et tidlig valg med støtte fra min første veileder lot seg ikke bli omgjort.

Det tiltrekkende ved Grounded Theory er fleksibilitet – innsamlet data kunne utvides underveis, og forskeren kunne ikke på forhånd vite hva analysen av innsamlet materiale ville føre til. Det andre som trakk meg til Grounded Theory er en iterativ metode, hvor sirkularitet og systemisk forståelse er integrerte deler av prosessen. Grounded Theory er opptatt av

prosesser, det som skjer fra begynnelsen av. Enda en fordel med Grounded Theory var å ha en veiledende ramme eller oppskrift for hvordan analysen kunne gjennomføres.

3.3 Forskningsintervju

Kvale og Brinkmann definerer forskningsintervju som samtale med struktur og formål om å hente inn etterprøvable kunnskap. (Kvale og Brinkmann, 2009).

Intervjusamtaler har vist seg å være veldig velegnet for mitt forskningsspørsmål. Formen på forskningsintervjuet var en samtale med hver enkelt informant styrt av noen få hovedtemaer/spørsmål relevante for oppgavens tema. Temaene var fastlagt på forhånd, men ble brukt i randomisert rekkefølge under samtalen. Når intervjusamtaler er planlagt med tema og struktur, kales det for semistrukturert eller delvis strukturert tilnærming. (Thagaard, 2006). Erfaringsmessig kan jeg i ettertid si at semistrukturert intervjuform passer bra sammen med Grounded Theory. Jeg kunne bytte spørsmål og tema underveis da det viste seg å være behov for det.

I første del av forskningsintervjuet foregikk to parallelle prosesser: samtale og tegning av genogram. Bruk av genogram var en planlagt del av gjennomføring av denne undersøkelsen. Målet med dette var å bli kjent med informantenes livssyklus og å sette oss inn i en intervjumodus. Det har vist seg at her kom det frem en del informasjon som med det samme virket å være lite relevant for mitt forskningsspørsmål. Informasjonen gikk mye på deres oppvekst før fosterhjempllassering, tidspunktet for fosterhjemsplassering og antall flyttinger i regi av barnevernet både før og i løpet av diverse barnevernstiltak. Dette vurderte jeg både som et avvik og en variasjon i analyseprosessen, som jeg går nærmere på under avsnitt om oppgavens gyldighet og pålitelighet.

Intervjuguide ble utarbeidet etter fokusgruppeintervju med fem par fosterforeldre. Dette var en gruppesesjon på to timer, en gruppe jeg hadde veiledet i underkant av to år på daværende tidspunkt. Gruppen ble bedt om å reflektere over mitt tema om samarbeid mellom foster- og biologisk familie. Denne samtalen har jeg også transkribert for egen refleksjon. Det ble reist spørsmål om hvor vidt samarbeid og kommunikasjon kunne forstås som to sider av samme sak. Dette tok jeg med meg videre som følgende spørsmål til informantene: "Hva legger du i begrepet samarbeid?"

Intervjuguide besto av tre tematiske deler: familiekart som relasjons- og kontekstskapende, historier om opplevelse og erfaring med samarbeid mellom to foreldresett og refleksjon av

effekt av samarbeidet som det vises i dag. Dette var en simpel intervjuguide som var lett å huske i og med at jeg sjeldent har med skriftliggjort temaer til samtaler. Charmaz reflekterer over dette punktet med å ha intervjuguide eller ei. Fordeler er at forsker ikke glemmer å undersøke alt. På den andre siden kan en intervjuguide blende forskeren slik at stemmen til informantene ikke blir godt nok hørt eller fulgt med. (ibid: 29-30). Helhetlig intervjuguide er lagt ved som vedlegg nr. 3.

3.4 Rekruttering og intervjuing av informanter

Jeg ønsket å få fram erfaringsstemmer fra de som har vokst opp i fosterhjem. Utvalgets størrelse var vurdert til å variere mellom 4-6 informanter, avhengig av metningspunktet som beskrevet tidligere. Tidlig i planleggingsfasen av prosjektet bestemte jeg meg for å forsøke å komme i kontakt med voksne unge personer mellom 20-30 år som ikke lenger var en del av systemet. Det betyr at de er utskrevet fra sine respektive barneverntjenester som sørget for alle typer tiltak. Denne aldersgruppen kunne, etter mitt skjønn, reflektere i større grad over egne erfaringer fra før, og betydning som det måtte ha for dem i dag. Jeg vurderte videre at informantene kunne ha en større emosjonell styrke og har klart å få erfaringene mer på avstand. Med grunnlag i dette kan jeg si at utvalget mitt var strategisk. (Thagaard, 2006).

Rekrutteringsprosess viste seg å være noe humpete vei å gå. Jeg hadde på forhånd forespurt meg om muligheter til å komme i kontakt med min målgruppe gjennom Landsforeningen for barnevernsbarn. På det tidspunktet virket det veldig i orden. Før jeg gjorde noe mer konkret, kontaktet jeg Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (heretter NSD) for godkjenning av prosjektet, som ble tilrådet i undervisningstimen på skolen. I godkjenningsskriv fra NSD ble det skrevet vilkår knyttet for mitt utvalg og rekrutteringsprosess. (Vedlegg 1). Det var understreket at andre skulle velge informanter og kontakte meg i ettertid. Denne måten å rekruttere informantene på heter ”*tilfeldig og convenience sample eller tilgjengelighetsutvalg*”.(Thagaard, 2006). Denne er basert på informantenes tilgjengelighet og vilje til å stille opp i forskningsøyemed.

I ettertid ble søknaden min avvist 2 ganger av Landsforeningen for barnevernsbarn med begrunnelsen i dårlig kapasitet. I telefonsamtalen med NSD avklarte jeg at rekruttering kunne skje gjennom statlige fosterhjemstjenester. Det ble understreket at ansatte ved respektive fosterhjemstjenester skulle rekruttere informanter. De skulle ikke dele kunnskap om informantene mer enn det jeg behøvde, altså kun deres navn og kontaktinformasjon. Da har jeg først tatt direkte kontakt med fosterhjemstjenesten i to ulike fylker som jeg ikke hadde

samarbeidet med i daværende stilling. Den ene var under omorganisering og visste ikke helt hvor deres arkiv over utskrevne saker befant seg på det tidspunktet. Den andre fosterhjemstjenesten stilte seg veldig positiv til min henvendelse. I etterkant oversendte jeg skriftlig informasjon om prosjektet med anbefaling om å sende den videre til evt. informanter. (Vedlegg 2). Responstiden fra denne fosterhjemstjenesten var forholdsvis lang, slik at jeg måtte kontakte respektiv ledelse igjen. Etter hvert fikk jeg navn og telefonnummer på tre informanter som bodde i ca 10 mil avstand fra meg. Alle informanter fikk velge hvor vi skulle møtes.

To av tre intervjuer ble gjennomført. En intervjusamtale ble gjennomført hjemme hos informanten. Den andre intervjusamtalen fant sted ca. en uke etterpå på mitt daværende arbeidssted da informanten befant seg på det tidspunktet i nærheten. Tredje informant skulle jeg møte i informantenes bokommune hvor jeg hadde ordnet med lokaler for intervjusamtale. Denne informanten møtte ikke opp etter to konkrete avtaler. Det ble avklart med den aktuelle fosterhjemtjenesten at informanten ikke lenger var aktuell. Da jeg ikke fikk formidlet flere informanter, tok jeg på nytt kontakt med NSD. I telefonisk samtale ble det avklart at jeg kunne rekruttere informanter gjennom eget arbeidssted etter at jeg hadde avsluttet mitt arbeidsforhold. Denne prosessen tok tid før jeg fikk navn på to informanter til. Informantene bodde ca 8 mil fra meg. Fosterhjemtjenesten har stilt opp med lokaler slik at begge intervjuene ble gjennomført på samme dag.

Denne oppgaven er grunnlagt i innsamlet materiale fra 4 intervjuer totalt. Utvalgsområdet er geografisk spredt. Informantene er 3 unge kvinner og en mann. En av kvinnene har ikke-etnisk norsk bakgrunn. Utvalget i denne oppgaven kan derfor sies å ha heterogene egenskaper tatt ut ifra en mer homogen populasjon. Med et variert utvalg og informasjonsrike informanter er det større muligheter for å belyse forskningsspørsmål og styrke kvalitative studier. (Ryen, 2002).

Ingen av informantene fikk oversendt mitt informasjonsskriv fra de respektive fosterhjemtjenestene, men de var til en viss grad orientert. Dette kunne jeg ikke påvirke. Hvilken betydning har dette hatt for denne undersøkelsen, er det vanskelig å vite. Jeg har notert meg at tre av fire informanter syntes at temaet var utfordrende da de aldri hadde tenkt over det med samarbeid på denne måten. Jeg har forsøkt å oversende skrevet til de to siste rekrutterte, noe de ikke hadde rukket å lese før møtet med meg. Samtlige har lest selve informasjonsskrivet i forkant av intervjuet.

I tillegg til det transkriberte materialet har jeg skriftlig materiale ettersom det ble laget genogram sammen med hver av informantene. Jeg har ikke innhentet direkte samtykke på å vise genogram i oppgaven. Av den grunn legges det ikke ved som en del av oppgaven. Det er heller ikke sikkert om genogramene ville tilfredsstille krav om anonymitet.

Her vil jeg dele memo skrevet etter første intervju på en rasteplass ved E6:

”Elsker togmetafor om samarbeid! Ble overrasket over at informanten ikke mottok mitt informasjonsskriv vedr. prosjektet. Godt at jeg hadde med meg noen eksemplarer. Hm, hvordan ville intervjuet forløpt seg hvis informanten fikk lest informasjonsskrivet tidligere? Dette må jeg nok passe på ved neste intervju også.

Gjennomføring av intervju: den tekniske delen er jeg veldig spent på. Er ikke fornøyd med alle oppsummeringene og avbrytelsene jeg gjorde underveis. Hvorfor måtte jeg gjøre det? Intervjuet tok ca 1 times tid. Men, (informantens)kjæreste var der og kanskje det gjorde at jeg følte presset på meg at jeg forstyrret??”

3.5 Transkribering

Transkribering er overføring av muntlig til skriftlig form. Intervjusamtaler varierte i liten grad, alle varte rundt en time. Alle intervjuer ble tatt opp med kamera med tildekt objektiv slik at ingen i realiteten ble filmet. Opptakene ble overført til en lydfil på min datamaskin, som gjorde transkriberingsarbeidet enklere. Jeg kunne høre, spole fram og tilbake og stoppe opptakene mens jeg skrev. Informantene og intervjuene ble nummerert og fikk hver sin fargekode. Informant 1: grønn, Informant 2: orange, Informant 3: blå og Informant 4: rød.

Intervjuene ble transkribert forskjellig. Første intervjuet ble transkribert før det andre intervjuet fant sted. Siste tre intervjuer ble transkribert sammen og etter hverandre. Fra prosjektet ble godkjent av NSD og til det siste intervjuet ble gjennomført tok det omtrent ti måneder. Intervjuene ble gjengitt ordrett som informantene hadde gitt i intervjuet. Jeg noterte pauser, latter, mumling, sukk og avbrytelser. Under transkriberingen skrev jeg små memos slik at jeg kunne bruke det i drøfting. Min første transkribering gjorde meg oppmerksom på avbrytelser i samtalen fra begge sin side, og min forsiktighet ved formulering av spørsmål. Charmaz sier at transkribering og notater kan ha noen skjulte fordeler.(ibid:70). Jeg hørte meg selv å undersøke mening bak ordene og ordtak, noe jeg var fornøyd med. Dette brakte noen tanker om meg selv i ettertid.

Det er viktig å sørge for at transkribert materiale blir mest mulig gyldig og pålitelig.(Kvale og Brinkmann, 2009: 193-196). Jeg har forsøkt å holde meg veldig tett til data, men det er klart at transkribering er en utfordring. Transkripsjoner innebærer enda en abstraksjon, hvor

det analoge¹² språket går tapt. Kvale og Brinkamm hevder at transkripsjoner er svekkede og dekontekstualiserte gjengivelser av direkte intervjusamtaler (ibid: 187). Jeg har heldigvis skrevet memoer etter hvert intervju som har hjulpet meg å holde på egne minner. Jeg har flere ganger hørt på intervjuene for å sikre meg mest mulig forståelse av det sagte. Denne høringen ble ikke uendelig da opptakene ble slettet innen normert tid, som beskrevet i brev fra NSD.

Her kommer jeg med et nytt eksempel på memo, som er en refleksjon på memo skrevet umiddelbart etter intervjuet:

”Nå synes jeg at oppsummeringene og avbrytelsene ikke virker så brutale. De passet på en måte inn. Må kanskje gjøre mine spørsmål kortere... Er jeg for forsiktig? Gjør det noen forskjell om samarbeidet ble ledet av barnevernet eller uten dem?”

Jeg ble mer oppmerksom på dette temaet i de tre neste intervjuene. Dette er et eksempel på teoretisk utvalg.

3.6 Forskningsetiske betraktninger

Den Nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har i 1999 utarbeidet forskningsetiske retningslinjer som gjelder all forskning innenfor samfunnsvitenskap, jus og humaniora. Etiske forpliktelser angår både normer og verdier i forskningsprosessen og forskerens ansvar overfor samfunnet. (Everett, 2008).

Det er tre forhold en forsker alltid skal ta hensyn til: informasjon, informert samtykke og personvern. Mitt prosjekt ble meldt inn til NSD, (vedlegg nr 1) før jeg kom i kontakt med informantene. Informantene har lest gjennom informasjonsskriv vedr. prosjektet og personvern (vedlegg nr 2) i forkant av vår intervjusamtale. Skriftlig samtykke ble det ikke bedt om ettersom NSD vurderte det som unødvendig med begrunnelse i at muntlig samtykke er juridisk bindende.

3.6.1 Forskerrolle og selvrefleksivitet

Denne oppgaven er min konstruksjon av innsamlet materiale. Materialet ble samskapt med informantene i en intervjukontekst som ble definert på forhånd. Å regissere intervjuene med tanke på avstand, lokaler, målgruppe og tema som skulle belyses, var nokså tidskrevende. Jeg sier meg veldig enig i Ryen sin beskrivelse av forskerrolle som ”orkesterleder” eller ”tilrettelegger”. (Ryen 2002:221).

---

¹² Analog kommunikasjon dreier seg om alle mangetydige uttrykk og hovedsakelig kommunikasjon om relasjoner. Dette nivået tolkes intuitivt og gjør kommunikasjonen mulig på tvers av kulturer og utenfor språket. (Jensen, 2011:128)

Min uvisshet om hvordan de respektive informantene kom til å respondere på mitt valg av tema gjorde at jeg tenkte nøye gjennom hvordan unngå å komme i en terapeutrolle under selve intervjuet. Strategien min var å holde fokus på oppgavens tema. Bruk av genogram viste seg å være til stor hjelp i forholdt til tema og avklaring av kontekst.

Under intervjusamtaler nølte jeg noe med å avbryte informantene når samtalen tok en avstikker. Noen ganger måtte jeg ha en tydelig kropps- og verbalspråk for å stoppe en mindre relevant historie. Under transkribering innså jeg at det var nødvendige intervensjoner jeg foretok meg. Avbrytelsene virket ikke å være så brutale og forstyrrende som jeg følte under intervjuet. Samtlige informanter syntes at samtalen gikk greit for seg, mens tema var ”uvant”. Selvrefleksivitet beskrives som menneskelig egenskap til å kunne observere seg selv og skille mellom egen og andres forståelse. (Shibbye i Jensen, 2010: 265).

Jeg synes at selvrefleksivitet og noen nøkkelementer fra Grounded Theory henger sammen, som loggbok og memoskriving. Begge er mine refleksjoner og ideer som har dukket opp under hele forskningsprosessen. Disse var viktig å få notert ned som egne beskrivelser og begrunnelser. Dette finner jeg også støtte for i Dallos og Vetere's omtale av selvrefleksivitet (Dallas og Vetere, 2005:192-193). Andre elementer i Grounded Theory som jeg tenker også kan være en anvendelse av selvrefleksivitet er theoretical sampling. Denne metoden har til formål å få deler av oppgaven mer belyst når min forforståelse vises seg å være for snever, fremmed og utilstrekkelig for videre analyse. Under avsnitt om hermeneutikk ble dette omtalt som den hermeneutiske sirkelen som sier at forforståelse er en mangfoldig, fleksibel og foranderlig fortolkning.

Min subjektivitet vises seg her som min tause kunnskap. En måte å omgås dette er metakommunikasjon om egen refleksjon. Metakommunikasjon visste seg også å være en god hjelper slik at mine erfaringer ikke hadde lukket for gode samtaler. ”Å skynde seg sakte”- var en god påminnelse under intervjusamtaler. Jeg er også takknemlig for en del erfaringer som åpenbart åpnet og utvidet samtalen og konteksten, som genogrambruk i min daglige jobbsammenheng. Den andre måten å omgås min tause kunnskap var samtaler med mine kollegaer og veilederen.

Selvrefleksivitet og subjektivitet er dimensjoner gjør denne oppgaven til å skille seg fra andre som min særegne konstruksjon av innsamlet materiale.

3.7 Pålitelighet og gyldighet

Kvalitetssikring av forskningsoppgaver må jobbes med konsekvent og kontinuerlig gjennom alle faser (Kvale, 2009). Prosjektets kvalitetssikring omtales ofte som reliabilitet og validitet, som er i utgangspunktet positivistiske begreper og relaterer til målbar og lineær årsaksforklaring på én sannhet. Derfor velger jeg å bruke mer hverdagslige begreper: pålitelighet og gyldighet. Jeg er av den oppfatning at både pålitelighet og gyldighet er integrert del av analysemetoden, Grounded Theory. Forskeren skal være så konkret som mulig i sine beskrivelser og skal helst bruke informantenes språk for å skape gjennomskinnelighet. Det er viktig å ha et kritisk blikk rettet mot seg selv og forstå hvordan og hvorfor data tolkes. Kvale og Brinkmann (2009) hevder at å validere er å teoretisere. Verifisering av fortolkninger er en integrert del av teoriutvikling. (Kvale og Brinkmann, 2009:257).

Pilotstudien min med bruk av fokusgruppe var min måte å validere oppgavens tema på. Det var i tillegg en ekstra gruppeleder til stede som kunne gi meg konstruktive tilbakemeldinger. Min uavhengige leser til oppgaven kom med konstruktive spørsmål om jeg har klart å holde meg innenfor mitt oppgavens tema.

Et kjennetegn ved gode vitenskapelige prosjekter er å lete etter motstridende bevis eller data som i retur modifierer de generelle ideene og gjør forskningen god. Det er alltid utilstrekkelig å illustrere prosjektets gode ideer med utelukkende støttende eksempler. Jeg ser at dette også er forenlig med analysemetode for mitt prosjekt. Denne måten kvalitetssikring refererer til Karl Popper's falsifikasjonsprinsipp (Ryen, 2002). Jeg har allerede nevnt noe av dette i forbindelse med informasjon som kom frem under genogramtegning. Informasjonen virket å være irrelevant, men jeg forsøkte å integrere den i analysen allikevel. Det viste seg å ha en viktig rolle for siste GT- kategori 3. Dette omtales mer i neste kapittel.

4.0 ANALYSE: FRA KODING TIL KATEGORIDANNELSE

Analyse er en fortløpende prosess som kan knyttes til de beslutningene forsker tar i løpet av datainnsamlingen (Thagaard, 2006:209). Hensikten med å analysere kvalitative data er å komme frem til bakenforliggende forklaringer som er undersøkt, for derigjennom få en dypere forståelse av det. For å kunne finne fram til de forklaringene, måtte jeg bryte opp svarene i mindre deler, koder. Grounded Theory's analyseprosess dreier seg, som tidligere nevnt, å finne mening i data til å kunne finne mening av data gjennom koding.

Under transkribering og analysearbeidet, og i etterkant av hvert intervju, skrev jeg konsekvent ned mine refleksjoner og tanker i form av memos. Etter det første intervjuet var jeg opptatt av å hente mer data i forhold til et bestemt tema som jeg tenkte at det i første omgang kunne belyses mer. Ryen hevder at forskning og analyse går over i hverandre, hvor virkeligheten eller forskningsfunn i denne sammenhengen, forklares som forfatterens konstruksjon, og innsamlet materiale eller teksten blir underlagt dekonstruksjon. (Ryen 2002:220). Med dekonstruksjon mener jeg i denne sammenheng å avkode og utfolde dataene som blir tatt for gitt. Samspill mellom forsker og informant som preger innsamling av materiale, endres til et forhold mellom forsker og tekst.

I dette kapittelet vil jeg forsøke å vise min prosess fra koding til kategoridannelse på en detaljert og segmentert måte for alle intervjuer. Videre vil jeg beskrive og underbygge de tre kategoriene jeg fikk konstruert på grunnlag av innsamlet materiale. Jeg vil understreke at dette er min konstruksjon av de valgene jeg foretok i innsamlet materiale som ble samskapt med informantene. Pålitelighet og gyldighet er viktige momenter her. Derfor kommer jeg til å henvise til vedlagt matrise og diagrammer for å gjøre beskrivelsen og forståelsen lettere.

4.1 Detaljert koding

Transformere data til koder er avhengig av å ha solid, rikt materiale. Data i denne undersøkelsen bygger på fire semistrukturerte intervjuer. Etersom transkripsjoner hadde hver sin fargekode, ble analysearbeidet lettere og oversiktlig. Detaljert koding begynte en stund etter at materiale ble transkribert. Første intervju ble transkribert ganske umiddelbart, det andre ble skriftliggjort sammen og etter at de to siste intervjuene var unnagjort. Praktisk gjennomføring besto i manuell koding, line by line, direkte i teksten. Deskriptive eller detaljerte koder ble skrevet til høyre for teksten som på forhånd ble minsket slik at jeg fikk marginplass på begge sider av teksten. Jeg gjenga kodene ganske konsekvent tett opp til informantenes språk. Venstre margin ble brukt til fokus koder.

Jeg skrev memo etter detaljert koding av det første intervjuet 23.februar 2012, som i sin helhet gjengis her:

*”Veldig usikker på hele prosessen. Dette tar mer tid enn jeg trodde, eller som jeg forsto på alle de andres erfaringer. Interessant språkbruk ”min familie” og ”min fosterfamilie”!
Vansker med å få til dype samtaler... kanskje det er dypt nok? Er det min usikkerhet som snakker nå? Må lese hele intervjuet en gang til før jeg kan gå videre. Må se mer i Charmaz sin bok og på kodingseksempler”*

4.2 Fokus koding

Fokus koding er et høyere abstraksjonsnivå, hvor jeg forsøkte å selektere koder etter tilsynelatende felles retning og begrepslighet. Jeg selekterte i et intervju av gangen. I denne prosessen forsøkte jeg fortsatt å holde meg mest mulig til informantenes språk. Noen utsagn og sitater ble tatt i bruk som fokus kodenavn. For eksempel informant 1 billedliggjorde samarbeid som ”**et tog som alltid stopper på de stasjonene som det skal**”. Dette var en metaforisk og ganske dekkende utsagn i detaljert koding som jeg valgte å bruke som et kodenavn hele analyseprosessen gjennom. Et annet eksempel på detaljerte koder er fra informant 2 som delte sin mening om når samværsbesøk ikke bør finne sted: ”**kontakt er sånn greit**”, ”**får besøk av rusa far etter å ha hatt det bra og positivt i livet i halvt år**” og ”**ikke positivt**”. Fokus koden ble: ”**Samvær med ruset foreldre er ikke positivt**”. Det er lagt ved to tilfeldige eksempler fra to forskjellige intervjuer som viser initial og fokus koding i vedlegg nr. 4A - 4B.

Etter endt fokus koding, laget jeg en felles matrise for alle informanter med tilhørende koder og sidetall. Mange av kodene lignet på hverandre. Jeg valgte å sammenligne fokus kodene i hvert intervju. Det ble til slutt 61 fokus koder fordelt på følgende måte: Informant 1: 14 fokus koder, informant 2: 15 fokus koder, informant 3 og 4 samme antall, 16 fokus koder. Her vil jeg presentere et eksempel som beskriver denne prosessen detaljert: Informant 2, fokus koder med sidetall referanser i parentes: ”**Mor urolig etter kontakt og dårlig samvittighet går sammen**” (s.8), ”**Skåne mor**” (s.10), ”**Ha en byrde mindre i hodet mitt**”, (s.10) ”**Samvittighetsfull og redd overfor mor**” (s.10), ”**Negative historier utløser negativ kontakt med mor, positive historier deles aldri**” (s.12). Jeg samlet disse fokus kodene under en ny fokus kode ”**Ha en byrde mindre i hodet og å skåne mor**”(nr. 8).

Jeg fortsatte å skrive memos. De gjenspeilte min usikkerhet, nysgjerrighet og ideer.

”Fokuskoding er morsommere enn detaljert koding. Ser noen sammenhenger, kaller de for perspektiver akkurat nå: bli hørt og medbestemme, åpenhet, likestilling, engasjement fra det offentlige.”

Jeg visste ikke på dette tidspunktet at disse ”perspektivene” kom til å være med videre fram som temaer, til og med subkategorier. Dette kan forstås som et eksempel på mitt samspill med og fortolkning av teksten. I følge Charmaz kan fokuskoder sjekke forskerens forutinntatthet. (ibid:59).

4.3 Krysskoding

Før jeg begynte med krysskoding mellom intervjuene, skrev jeg alle fokuskoder på post-it lapp med tilhørende farge. Det var en metode jeg hørte om fra andre. Jeg forsto fort at denne måten å krysskode på var ikke helt egnet for meg. Jeg så bare lapper, ikke teksten. Jeg bestemte meg for å forsøke videre koding ved hjelp av matriser utarbeidet i fokuskodingsfase. Jeg leste nøye gjennom fokuskodene, leste transkripsjonene på nytt og begynte med krysskoding. Denne måtte jeg gjenta flere ganger, men til slutt kom jeg fram til 11 temaer, som igjen ble satt i en matrise, med tilhørende fargekoder, fokuskodenummer. Dette gjorde prosjektet mer gjennomskinnelig og pålitelig. Temanavn kom for det meste fra fokuskodene. Matrisen er tilgjengelig som vedlegg nr. 5.

Som jeg nevnte tidligere i oppgaven om informasjon som passet lite med oppgavens tema måtte jeg forsøke å få falsifisert. Jeg prøvde å forstå de kodene ved å stille spørsmål om hvilke konsekvenser hadde det for informantene. Denne falsifiseringen gjorde at det relasjonelle aspektet i disse kodene viste seg å være avgjørende for kontakt med sin opprinnelige familie i dag. Dette vil omtales igjen i avsnitt om GT- kategori tre, under pkt. 4.5.3.

4.4 Subkategorier

Alle de elleve temaene jeg kom fram i min analyse ble grafisk framstilt både for hver informant (vedlegg nr 6A- 6D), samlet for alle temaer (vedlegg nr 7) og samlet for alle informanter (vedlegg nr 8). Diagramvisning var interessant, især for samlet modell, hvor det kom synlig fram hvilket tema hadde mest eller minst responser. Charmaz omtaler diagrambruk som konkrete bilder av egne ideer. (Charmaz 2006:117). Disse temaene ble brukt som følgende subkategorier:

1. Viktigst at begge parter omtaler hverandre positivt
2. Fosterfamilie som gjør forskjell: tilgjengelig og støttende
3. Forståelse av biologiske foreldres følelser og handlinger
4. Et tog som alltid stopper på alle de stasjonene som det skal - samarbeid er naturlig
5. Regelmessige møter mellom familiene initiert av barnevernet fundamentierer samarbeid
6. Samarbeid på egne premisser
7. Samarbeid er avhengig av biologiske foreldre
8. Bra samarbeid er viktig for relasjoner
9. Å være en del av fosterfamilie
10. Åpenhet og forståelse påvirker samarbeid
11. Forståelse av foreldreskap og valg til barnets beste bidrar til kontakt

Disse subkategoriene var grunnlaget for dannelse av kategorier. Jeg sammenlignet dem, gikk gjennom kodene på nytt før jeg fikk konstruert dem til tre følgende funn:

GT- kategori 1: Positiv og inviterende kommunikasjon er viktig for samarbeid

GT- kategori 2: Samarbeid har mange stemmer å ta være på

GT- kategori 3: Samarbeid preget av åpenhet og forståelse bidrar til tilhørighet både i foster- og biologisk familie.

Jeg tar nærmere redegjørelse for hvordan kategoriene ble konstruert i neste avsnitt.

4.5 Kategorier/ funn

Kategoriene i denne oppgaven har til formål å beskrive erfaringer knyttet til samarbeid mellom foster- og biologisk familie. Jeg har kommet fram til tre kategorier eller funn på grunnlag av intervjuamtaler og bearbeiding av data. Følgende funn er min konstruksjon som jeg vil belyse nærmere og deduktivt, altså å underbygge dem med subkategorier og koder fra transkripsjonsmateriale. Jeg kommer til å bruke subkategoriene som disposisjon for å synliggjøre min analyseprosess. Det anbefales i tillegg å følge henvisninger til vedlegg nr. 5 – 8 som viser grafisk framstilling av informantenes svarfrekvens pr. tema, totalt og sammenlignet med hverandre.

4.5.1 GT - kategori 1 med tre subkategorier

GT- kategorien 1 ”Positiv og inviterende kommunikasjon”

Denne kategorien har referanser i mesteparten av materiale som presenterer en gjennomgående holdning hos samtlige informanter. Subkategoriens betegnelser ”**Viktigst at begge parter omtaler hverandre positivt**” og ”**Fosterfamilie som gjør forskjell: tilgjengelig og støttende**” er direkte hentet fra informantene, henholdsvis informant 4, side 6 og informant 3, side 7. ”**Forståelse av biologiske foreldres følelser og handlinger**” stammer fra informant 2, side 5. Disse vil brukes konsekvent med sin tilhørende fargekode, og som inndelingsoverskrifter når jeg kommer til å vise veien mot deres danning. Kategorien og subkategorier oppsummeres billedlig på slutten.

- **Subkategorien: ”Viktigst at begge parter omtaler hverandre positivt”**

Informant 4 var mest opptatt av dette temaet, etterfulgt av informant 2 og 1. Informant 3 fortalte mer indirekte og tilfeldig i forhold til dette emnet. Allikevel vektla alle informantene viktigheten av bruk av språk og omtale av deres biologiske foreldre.

Informant 1 sa: ”flyter i ett” er en samarbeidsopplevelse fra hverdagen når alle snakker positivt”(s.4) og ”dårlig samarbeid fokuserer på det negative – klassisk jentefenomen” (s.5), ”begge familier går overens (s.5). Informant 2 fortalte om dette med en mer negativ opplevelse: ”vi er det beste alternativet du kan ha nå”(s. 8), og ”mor jatter med barnevernet – holdning mot biologisk mor” (s.18). Informant 3 sa om det positive forholdet mellom to foreldresett: ”det var naturlig å ha to mødre for meg og for dem to” (s.6). Informant 4 hadde mange tanker om dette emnet: ” da mor ringte full, ble det enda mer negativt” (s.4), ”negative ting må ikke sies selv om det er negativt”(s.11),” fostermor som er positivt innstilt mot biologisk mor, snakker positivt også” (s. 3 og 4), ”ikke sagt noe negativt om mor, men om mors handling som ikke alright” (s.8). Informant 2 har ikke klart å glemme følgende setning: ”Moren og broren din er bare fasade og glamour. Vi er virkeligheten!” (s.8).

Informant 1 var opptatt av biologiske foreldres omtale av fosterforeldre: ”det er slitsomt å forsvare fosterforeldre” (s. 7), ”slitsom konkurranse om mors rolle” (s. 3) og ”mye sjalusi, baksnakking og negativt om fosterforeldrene” (s.3) ”skjulte for min mor at jeg kalte fostermor og fosterfar for mamma og pappa” (s.3). Samme informant forteller om en slags forsoning

med denne situasjonen: ” tenkte at sånn er det bare” (s.4), ” det er ikke så mye gjøre med det” (s.5), ”viktig å gjøre det beste ut av ting selv om man ikke får det som man vil” (s. 16).

Informant 2 sin opplevelse var at ”dette var veldig vanskelig, og det gikk utover meg”(s.8).

Informant 1 mente igjen at familiene” må gå overens, det går an å late som slik at det ikke går utover barn” (s.12)

- **Subkategorien: ”Fosterfamilie som gjør forskjell: tilgjengelig og støttende”**

Dette temaet ligger på tredje plass med henhold til antall responser totalt. (Vedlegg 7). Alle informanter er entydige i sine svar når det gjelder hvordan fosterhjemmet møter deres biologiske familie. Fosterhjemmet anses også som et viktig ekstra hjem i forhold til omsorg, utvikling og læring som sådan.

Informant 3 og 4 har respondert mest på dette temaet, mens informant 2 minst. Informant 3 opplever fosterhjemmet tilgjengelig og støttende når ”fosterhjem er ekstra hjem og ekstra min familie” (s.1), ” en hverdagslig familie,” (s.9) og ”besøker og støtter hverandre” (s.5).

Informant 2 fortalte om sin erfaring med fosterfamilie som burde gjøre forskjell ved ” å støtte mer barnet enn foreldrene” (s.14) og ”å prøve å lese barnet litt mer framfor å påtvinge noe” (s.18). Informant 4 fortalte om en annen erfaring: ”åpne og inviterende fosterforeldre gjør forskjell” (s.7), ” biologisk mor var invitert å komme på besøk, delta i min hverdag” (s.7) og ”fostermor inkluderte mor i ting som angikk meg” (s.12). Den siste informanten i denne sammenhengen, nr. 3, beskrev: ”inviterende, inkluderende og samarbeidsopptatte fosterforeldre” (s.5), ”fosterfamiliens holdning at mor er naturlig del av oppveksten” (s. 5), ”fosterfamilien som satte seg godt inn i samarbeidet” (s. 5) og ” fostermor inviterte mor og hentet henne på fotballkamper” (s. 5).

Informantene legger også vekt på generell kompetanseutvikling: ”Fosterhjemmet gjorde mulig egen utvikling, læring og omsorg” (s. 6), og ”ekstra hjem bidrar med ny kunnskap” (s.10), forteller informantene nr. 4 og 1. Informanten 3 sier videre at ”fostermor var spesiell, hun gjorde alt riktig og alt rart for meg” (s. 6), og ”takknemlig for fostermoren som tok de riktige avgjørelsene” (s. 13)

- **Subkategorien: ”Forståelse av biologiske foreldres følelser og handlinger”**

Å forstå biologiske foreldre er det siste elementet i GT kategori 1 om positiv og inviterende kommunikasjon. Sett ut i fra grafisk framstilling i vedlegg 8 er det informant 2 sin historie framtreddende her, etterfulgt av informant 4. Informantene nr. 1 (grønn) og 3 (blå) sier: ”Ikke lett i begynnelsen, mor var sjalu at hun ikke kunne gi meg like mye som fosterforeldrene” (s. 2) og ”fosterforeldrene mine tok veldig bra de ikke oppegående menneskene” (s. 13).

Informant 2 fortalte igjen at ”hovedgrunnen til dårlig samarbeid handlet om manglende forståelse om familiens kulturelle bakgrunn” (s.5), og ”betydning av tokulturelt møte og forståelse” (s. 3). Videre var det viktig med ” forståelse av mors følelser og handlinger ved å forsøke å innta mors perspektiv” (s. 5), ”krenkende for mor å miste barnet for barnevernet og feilet som mor - vanskelig å svelge” (s.5) og ” kunnskap om misforståelse og lojalitetskonflikt hos fosterbarn” (s 9). Informant 4 brakte opp ”å innta mors perspektiv- holdning” (s. 4) ved at ” fostermor sa: vi skal få det til, jeg gjør mitt beste at det skal gå bra” (s.4), ” fostermor har godtatt at min mor ikke liker henne, men hun har bare oversett” og ”min mor følte seg underlegen” (s. 4) som viktige elementer i forhold til dette emnet.

Illustrasjon av GT kategori 1 med tre subkategorier:

4.5.2 GT - kategori 2 med fire subkategorier

Kategorien 2 ”Samarbeid har mange stemmer å ta vare på”

Denne kategorien framtrer hos alle informanter og er et uttrykk for en gjennomgående systemisk forståelse av samarbeid i følgende subkategorier: ”Samarbeid på egne premisser”, ”Et tog som alltid stopper på alle de stasjonene som det skal – samarbeid er naturlig”, ”Regelmessige møter mellom familiene initiert av barnevernet fundamentierer samarbeid” og

”Samarbeid er avhengig av biologiske foreldre”. Disse subkategoriene er veldig tett knyttet til informantenes språk. Jeg vil fortsette å bruke dem som disposisjon for å belyse hvordan jeg kom fram til denne kategorien. Til slutt vil leser kunne se en illustrasjon av denne kategorien og subkategoriene.

- **Subkategorien ”Samarbeid på egne premisser”**

Sammenlignet med alle subkategoriene i hele oppgaven, har denne nest flest responser. (Vedlegg 7).

Informant 2 var veldig opptatt av at samarbeidet skulle skje på egne premisser som opplevde en kulturkonflikt med seg selv, mellom fosterforeldre, mor og informanten selv: ”Mor urolig etter kontakt og dårlig samvittighet går sammen” (s.8), ”Skåne mor” (s.10), ”Ha en byrde mindre i hodet mitt”, (s.10) ”Samvittighetsfull og redd overfor mor” (s.10), ”jeg ville ikke ha mammas innblanding” (s. 5) og ”Negative historier utløser negativ kontakt med mor, positive historier deles aldri” (s.12).

Informant 1 tilla videre: ” de tok meg på rådet, jeg fikk bestemme” (s. 3) og ”ungdommen skal medbestemme” (s.3). Dette ble bekreftet av informant 4, som sa ”jeg ble tatt med på laget” (s.6) og ”vi hadde alltid sånne felles forholdsregler og det var kjempebra” (s. 6).

Informant 3 var opptatt av det samme, men på en mer indirekte måte, hvor individuelle vurderinger sto høyest: ”burde være opp fra fosterbarn til fosterbarn” (s.12), ”du blir satt inn i firkanta boks og da får du ikke styre dette selv” (s.12). Videre ble det sagt om selvstyring: ”da jeg ble så gammel, var det ikke så mye samarbeid. Det ble regulert av meg selv på mitt eget initiativ”(s.11) og ”ville jeg til mamma, så dro jeg bare til henne” (s.11).

Informant 2 skiller seg fra de tre andre informantene når det gjelder sammenheng mellom samarbeid på egne premisser og nødvendig relasjonsbygging her og nå og i framtiden. Dette sitatet poengterer dette: ”ikke prak på henne, det går utover meg” (s. 16). Derfor var denne informanten opptatt av å få det til på sin måte. Sitatene forteller noe om dette: ”Tillit og samarbeid” (s. 10), ”jeg var veldig glad i mammaen min, selv om at det var som det var” (s. 8), ”prøvde samarbeid med mamma veldig forsiktig” (s.9) og ”Relasjonsbrudd med tillits- og tilknytningsutfordringer” (s. 13 og 15).

Informant 3 støttet dette med følgende utsagn: ”det er viktig å gjøre det beste ut av det” (s.3). Denne informanten uttrykker dette ganske tydelig ved å si: ”det kunne jo gå mange andre

veier, man kan si hadde jeg hatt mindre kontakt med min mor, ville jeg hatt bedre tid til å hjelpe meg selv, til å rydde opp i meg selv fortere” (s. 13).

- **Subkategorien ”Regelmessige møter mellom familiene initiert av barnevernet fundamentierer samarbeid”**

Samtlige informanter omtaler samarbeid i organisert form. Av intervjuene framgår det et bilde om barnevernet som viktig og nødvendig del av samarbeidet mellom fosterforeldre og biologiske foreldre. Det ble satt pris på de gangene barnevernet var involvert. Informant 1 fortalte at ”vi hadde selvfølgelig møter med fosterhjemtjenesten, min mor og fosterfamilie” (s.2) og ”møter var regelmessige, oftere det første året, for å se hvordan det gikk” (s.2 og 3). Informanten utdypet dette videre hvordan det offentlige påvirket til samarbeid med neste sitat: ”familietjenesten sa at mor har like mye å si som fosterfamilien” (s.3). Samme informant drar dette videre til samarbeidsmøter med barnets nettverk, altså skole. ”husker vi møttes 2-3 ganger i året med fosterfamilie, min mor, saksbehandler og min lærer” (s. 10). Disse møtene var opplevd som overveldende og fine ” det var masse voksne og lille meg, det var overveldende, spesielt hvis jeg gjorde noe feil. Jeg gruet med. Det fine var at de samarbeidet om meg” (s.11). Barnevernet har gjennom sin væremåte fundamentert samarbeidet som informanten fortalte om gjennom denne formuleringen: ”disse møtene var ganske organisert, hvis det ikke var noe møte, ringte de til hverandre og skravla litt” (s.10).

Informant 4 hadde samme erfaring i noen fosterhjem, men slett ikke i alle. Fosterforeldrene og biologisk familie samarbeidet via barnevernet, som understøttes av disse sitatene: ”jeg tror de brukte mye barnevernet fordi de ikke klarte det” (s.4), ”det ble for vanskelig for mor, og barnevernet måtte gjøre mest av samarbeidet” (s.4). Informanten selv mener at dette var en god løsning: ”jeg ville egentlig at de skulle komme overens. Eller at de ikke samarbeidet i det hele tatt. Eller at de gikk gjennom barnevernet sånn mest mulig. Og det gjorde de etter hvert. Det var eneste muligheten”.(s.7). Informant 3 deler denne erfaringen med organisering og barnevern: ”Barnevernet tok ansvar i den delen når det gjelder samvær, fordi fosterforeldrene ikke var interessert i besøksrett”(s. 8). Denne informanten tillegger at ”problemet har vært barneverntjenesten, bindeledd har ikke vært der”(s.13).

Informant 2 skiller seg i midlertidig ved å bringe inn et annet perspektiv når det gjelder barnevernets organisering, foreldrenes gjennomføring og effekt på barnet: ” barnevernet tok

mor på ordet, men hun ville egentlig ikke. Hun var høflig og sa ”ja, ja”. Hun sa til meg ”jeg vil ikke ha dem her, nå driver du og skader meg” (s. 18).

- **Subkategorien ”Samarbeid er avhengig av biologiske foreldre”**

Siste element i GT kategori 2 retter spesielt oppmerksomhet mot biologiske foreldre og deres egen prosess. Alle informantene har klare tanker om foreldrenes eget bidrag til samarbeid. De forholdes seg noe ulikt til foreldrenes fungering, bl.a. rusavhengighet.

To av informantene var tydelige på at barna må skånes i slike tilfeller. Dette bekreftes av følgende utsagn: ”hvis det er store rusproblemer, så er det kanskje ikke greit” (s. 8), ”det kommer an på situasjonen. Det kommer an på hvor oppegående foreldrene er egentlig.” (s.8). Informant 3 sier at ”foreldrene ut å kjøre skaper bare mer uro.” (s.12) og ”det er avhengig av mor og far om det blir samvær. Hvis de driver med rus, ser jeg ikke poenget med samvær og kontakt. Det er forvirrende for barn” (s.14). Samme informanten dro dette enda lenger med neste utsagn om ” hvis foreldrene har med rus å gjøre, skal man kutte ut samværet”(s.12). Dette ble forsterket igjen av informanten 1 som fortalte om egen opplevelse i situasjoner da foreldrene var ruset: ”jeg ble flau, følte at det var min skyld for at fosterfamilien ble utsatt for det” (s.8 og 9).

De to andre informantene var mer tilbakeholdne i forhold til rus, men var mer opptatt av foreldrenes takling av følelser knyttet til deres rolle som ikke gode foreldre: ”hennes rolle som mor ble tråkket på” (nr, 1, s.6), ”en følelse av ikke å strekke godt nok for ungen sin” (nr.1, s.2 og 6). Informant 2 bekreftet dette med sin egen erfaring om mor som følte seg krenket: ”mamma ville ikke vite om meg og sånt” (s.5) og ”mamma var lite samarbeidsvillig” (s.5).

- **Subkategorien ” Et tog som alltid stopper på alle de stasjonene som det skal – samarbeid er naturlig” (s.5).**

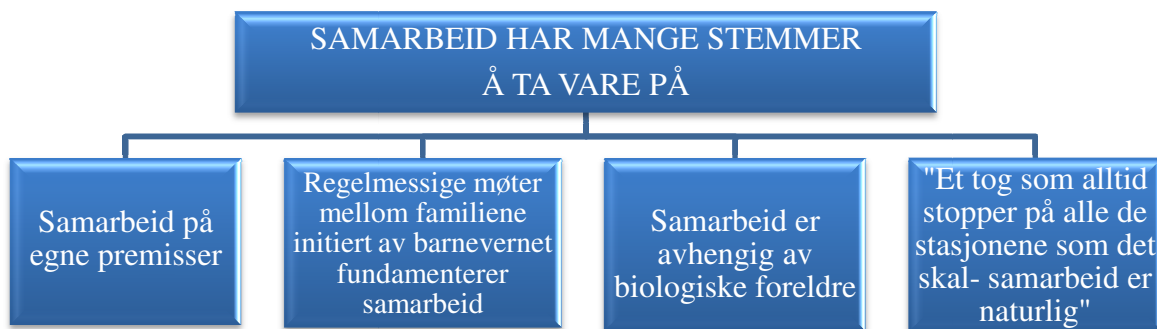
Dette er sitat fra informant 1, som ble videre utdypet med sitater ”alt går automatisk”, (s.5) ”man sliper problemer når begge familier går overens, det er nummer 1” (s.5 og 12). Jeg valgte dette sitatet som fokuskode fordi det dekket bredt alle følgende utsagn som gjorde dette sitatet verdt å bruke. I tillegg liker jeg metaforbruk. Dette emnet vektlegger flere, likeverdige deler samtidig når det gjelder samarbeid, bl.a: samarbeid mellom voksne, samarbeid med

vennenettverk, barneperspektiv og samarbeid mellom fosterforeldre. Informantene setter derimot fokus på ulike elementer. Det kan dreie seg om barnet i fokus, venner i fokus eller fosterforeldrene i sentrum. Dette tyder på at denne målgruppa ikke er ensartig og at det ikke finnes fasitsvar.

Informant nr. 1 og 2 kom med henholdsvis ulike fokusområder: ”hvis det går bra med voksne, går det også bra med barna – skåne barna” (s. 12), ” en viktig bit i livet mitt er vennene mine” (s. 15), ”foreldrene til vennene mine har stilt opp” (s. 15), ”godt samarbeid med vennenettverk” (s.16) og ”rådet fosterforeldre å sette seg litt i barnet” (s. 16), ”prøv å forstå barnet og være rollemodell” (s. 16 og 17). Informant delte dette synet og sa i tillegg at ”samarbeid mellom fosterforeldre er viktigst” (s.13).

Samarbeid som sådan beskrives som en del av hverdagen: ”Samarbeidet må være til stede - et ultimatum” (s. 12) ”Samarbeid er dialog og skjer automatisk, må snakke ut, kan ikke stoppe i midten” (s.13 og 14), ”samarbeid er enighet om praktiske ting i hverdagen som har med utviklingen min å gjøre” (s.3).

Illustrasjon av GT kategori 2 med fire subkategorier:

4.5.3 GT - kategori 3 med fire subkategorier

Kategorien 3 ”Samarbeid preget av åpenhet og forståelse bidrar til tilhørighet både i foster- og biologisk familie”

Referanser til denne kategorien finnes i alle deler av materiale, og viser sammenhengen mellom samarbeid, relasjoner og tilhørighet. Påstanden kommer mest tydelig frem i fokuskode som er dannet av subkategoriene: ” Bra samarbeid er viktig for relasjoner”, ”Å være en del av fosterfamilie”, ”Åpenhet og forståelse påvirker samarbeid” og ”Forståelse av

foreldreskap og valg til barnets beste bidrar til kontakt". Underbygging av denne kategorien gjennomføres disposisjonsmessig likt de forutomtalte kategoriene.

- **Subkategorien Bra samarbeid er viktig for relasjoner**

Sammenhengen mellom samarbeid og relasjon kommer indirekte til uttrykk i form av beskrivelser av informantenes livsforløp når det gjelder kontakt med barnevernet og egen familie før og etter plassering i fosterhjem. Disse beskrivelsene har jeg brukt mest tid på å forstå og sammenligne med andre koder i denne undersøkelsen.

Tre av informantene har blitt flyttet fra sin biologiske familie før 10 års alder, med en nokså turbulent oppvekst i forkant. Informant 4 sitt utsagn bekrefter dette: **"Fosterhjem før 10 års alder"** (s. 1), ble støttet av både informant nr. 2 og nr. 3: **"Tidlig i barnevernet, før 10 års alder"** (informant 2, s.2) og **"Tidlig og komplisert oppstart i barnevernet før 10 års alder"** (informant 3, s.1).

Informant nr. 2 og nr. 3 skiller seg fra de andre at de begge har flyttet flere ganger i regi av barnevernet etter 10 års alder. Jeg tenker at dette gir en bredde og god variasjon til oppgaven. Informant nr. 1, har først flyttet i ca 12 års alder, men jeg synes ikke at dette gjør en bemerkelsesverdig forskjell i akkurat denne sammenhengen. Men, informant nr 1 og nr 4 har hatt mest stabilitet og kontinuitet som kommer til uttrykk her i oppgaven. Dette vises i følgende tekst.

Navnet på denne kategorien **"Bra samarbeid er viktig for relasjoner"** (s. 5 og 7) kom fra min første intervju samtale. Dette utsagnet ble høyest presentert og mest fordelt tema i materiale, jmf. vedlegg nr.7 og nr. 8. Informant 1 forteller gjennomgående om forholdet mellom samarbeid og relasjon til sin mor i dag: **"viktig med bra samarbeid. Hvis de ikke kunne samarbeide, ville det vært vanskelig å besøke moren min"** (s.5). Dette ble gjentatt flere ganger som så: **"Hvis de ikke hadde samarbeidet, hadde jeg hatt dårlig kontakt med mor i dag"** (s.7), **"i dag er mora mi både min mor og venninne og hele sulamitten"** (s. 7) og **"med dårlig samarbeid, hadde vi nok ikke hatt den kontakten vi har det i dag"** (s.7).

Informantene nr. 2 og 4 deler dette synet med sine ytterligere beskrivelser av kontakt og tilhørighet til begge familiene i dag. Informant 2 forteller om **"en kvinnelig tilsynsfører¹³ som en redende engel som forsto og kunne jobben sin"** (s.4) og **"økt familiekontakt i dag takket"**

---

¹³ Tilsynsfører er barnets støtteperson med kontrollfunksjon for å kunne ivareta barnets sikkerhet under plassering. (Johansson og Sundt, 2007:234)

denne tilsynsføreren” (s. 11). Informant 4 støtter dette videre med egen ”etablering i fysisk nærhet til fosterhjemmet” (s.2) og ”prøver å holde kontakt med begge familiene samtidig” (s.8). Utsagn fra informant 3 er koherente de andre: ”min styrke er min berikelse i å ha 4 mødre og 4 fedre” (s. 15), ” jeg er hos fosterfamilien hver jul og på hver bursdag” (s.6) og ”familær kontakt med begge mine familier i dag” (s.6).

Responser fra den ene informant viser vedkommendes ståsted både i jobbsammenheng og privat når det gjelder samarbeid, slik det fremgår i utsagnet: ” Gi alltid en sjanse” (s.12), eller at ” når folk ikke kommer overens, da prøver jeg alltid til å få de til å bli enige” (s.10), som utfylles med ”vi lager kompromiss: du gjør litt den veien, og du gjør den veien” (s. 10). Denne informant beskriver seg selv som ”kameleon, og som veldig lett kommer inn i andres sted” (s. 10).

- **Subkategorien Å være en del av fosterfamilien**

Samtlige informanter har, noe nyansert, bakgrunn med brudd i nære relasjoner, flytting og omsorgsovertakelse. Utsagnet: ”Relasjonsbrudd og tilknytningsutfordringer” (s. 13) fortalte informant 2 om som fakta og som konsekvenser for vedkommende i dag. Informanten har flyttet mange ganger etter den første gangen. Oversikten over alle flyttinger fikk jeg ved hjelp av genogram. ”Å bli flyttet på av barnevernet mange ganger” (s. 1-4 og 9-10) har gjort ønske om ”å være en del av fosterfamilien” (s. 11) enda sterkere. Informanten underbygget dette med utsagn om ” å bli støttet og få lik behandling” (s.12) som en viktig premisse for å oppleve inkludering og aksept. Dette ønske om fotfeste kommer ikke uventet på når man først har blitt flyttet fra sitt hjem og sin familie.

Av intervjuamtaler fremgår det at lik behandling i fosterhjemmet har stor betydning for tilhørighetsopplevelse. Dette har stort sett kommet fram som historier om enkeltstående episoder i fosterhjemmet.

Vektlegging av lik behandling og å være en del av familie ble satt ord på av informant 2: ”følte vel aldri at jeg var en del av familien, jeg var bare en jobb” (s.6), ” følte meg ikke hjemme der fordi jeg var behandlet som et barn” (s. 6). Informanten dro dette enda lenger og påpekte tillit fra fosterfamilien som et viktig element: ” de stolte ikke på meg, så... ” (s. 6). Neste utsagn informanten kom med passet ikke helt inn. Jeg forsto det som fortsatt ønske om

lik behandling og ikke nødvendigvis knyttet til en lavere alder. Utsagnet til informant 2 lød sånn: ”ble behandlet som deres datter på 9 år” (s. 6). Informant 4 har fortalt om en helt motsatt erfaring om like stor tilhørighet den gangen og i dag: ”jeg kalte dem (les: fosterforeldrene) for mamma og pappa.” (s. 3) ”de er familien min og jeg har kontakt med dem alle sammen. Så, jeg inviterte dem begge (les: foster- og biologisk familie)”(s.11).

To av informantene har brakt inn slektsfosterhjem i denne sammenhengen, som i følge flere forskningsstudier viser til bedre stabilitet og kontinuitet når det gjelder relasjoner i livet. Informant 1 mente at ” det ville vært rart å bo hos bestefar” (s.8) og utdypes videre med at ”det ville blitt sært for meg som ungdom å flytte til mine besteforeldre i samme kommune” (s. 8). Informanten påpeker også at samarbeidet har gått bra og at det ”ikke var noen forskjellsbehandling i fosterhjemmet” (s.9). Det er usikkert om slektsfosterhjem ble vurdert, men det ble beskrevet at ”bestefar ble sur på mamma, men det ordnet seg” (s.7) og kontakten ble regulert mer eller mindre via mor. Informanten tillegger at ” det hadde sikkert vært hyggelig med mer kontakt med slekta mi, men det er greit ikke å blande inn så mye folk” (s. 9). Informant 3 gir uttrykk for strid mellom biologiske foreldre på plasseringstidspunktet angående slektsfosterhjem: ”min tante skulle egentlig ta over foreldreretten, men det satte seg min mor imot, som igjen skapte splid i familien” (s.3). Ingen flere kommentarer eller vurderinger ble gjort i forbindelse med dette, som kan tyde på at å være en del av familien er et like viktig element i begge typer plasseringshjem.

- **Subkategorien Åpenhet og forståelse påvirker samarbeid**

Nøkkelord for denne subkategorien er kommunikasjon eller møte med den andre. Dette temaet kom veldig fort opp i min første intervjusamtale. Informanten ordla seg på følgende måte: ”i begynnelsen var det selvfølgelig vanskelig” (s. 2), ”etter at min mor innrømmet til fosterfamilien, ble det aldri noen krangel”(s.2). Videre beskrev informanten en holdning i sin familie når det gjelder møte med den andre: ” jeg kommer fra en ganske fin og åpen familie” (s.2). Informant 2 har derimot formidlet at møte med den andre ” bruker mye energi” (s. 14) og handler om ” fordommer, holdninger og verdier” (s.14) som kan kollidere med hverandre. Her viste seg at åpenhet var til stede, mens forståelsen uteble.

Informant 3 fortalte om sitt første fosterhjem som det aller beste fosterhjemmet som finnes. Imidlertid fortalte vedkommende om en kort distanse mellom dette fosterhjemmet og biologisk familie. Jeg syntes at informant 1 her hadde trukket fram fysisk kontekst som en

god plattform for kommunikasjon og samarbeid. Dette kom til uttrykk i disse sitatene:

”mamma bodde ikke så langt unna, bare tre stopp med bussen. Og derfor hadde jeg samvær ofte” (s.4) og ”de stedene lå rett ved siden av hverandre og kontakt med mamma gikk ganske bra” (s. 4).

Et unntakstema om oppvekst i ustabil familie etterfulgt av mistillit til folk ble brakt opp av informant 2 i utsagnet: ”hvorforskal jeg gidde å bry meg om deg, når du kommer til å drite i meg” (s. 15).

At kommunikasjon tar stor plass her kommer til uttrykk i materiale på flere, uidentiske måter. Informant 1 formidlet at kommunikasjon ” gikk automatisk, uten hemmeligheter” (s.3) og at ”kommunikasjon var preget av at den andre alltid fikk vite om det som skjer” (s. 3). Informant 4 tillegger om ”nødvendig kommunikasjon slik at de ble enig om samvær, henting, bringing og sårne ting” (s.3). Informant 2 viste å være opptatt av kommunikasjonskompetanse, som følger av utsagnet: ” forstå litt mer av det med kommunikasjon” (s.9), og at ”den gikk veldig forsiktig og rolig, og den gikk på tillitt” (s.10).

Hvilken betydning har denne kommunikasjonen hatt for samarbeid formidles som så: ”alle har kontakt med hverandre” (Informant nr 1, s.6), ”at de kunne prate sammen om hvordan det gikk med meg” (informant nr 4, s. 3), ”hun prøvde samarbeid med mamma, og hun har til og med blitt på besøk hos mamma”(informant 2, s. 9) og ”samarbeid er noe man må gå gjennom, men ikke tving til det” (s. 16).

- **Subkategorien: Forståelse av foreldreskap og valg til barnets beste bidrar til kontakt**

Denne subkategorien kunne nok passet inn under GT kategori 1, hvor det omtales forståelse av biologiske foreldres følelser og handlinger. Det er minst to grunner til at den ble plassert her. Samtlige informanter formidler at forståelse og felleskap om barnets beste støtter den gode utviklingsrammen for barn og ungdom. Her introduserer jeg tilhørighet som en god utviklingsramme. Den andre grunnen er at denne subkategorien forholder seg til begge sett av foreldrene.

Subkategoriens navn ble eltet fram under koding av materiale fra informant 1. Det er viktig å understreke her at denne informanten refererer til en godt etablert møtevirksomhet initiert av barnevernet med formål om å fremme samarbeid. Jeg synes at denne rammen har vært av betydning for kontaktutvikling.

Informant 1 sin forklaring: ”hvis du tenker deg å sende bort sin unge for ungen sin beste og ha en følelse av at du ikke strekker godt nok til” (s. 6) og ”hennes rolle som mor ble tråkket på, men det gikk ikke utover samarbeidet” (s.6) er en deskriptiv dialog som fremmer forståelse og empati. Jeg valgte å kalle dette i fokuskodeingen for ”Forståelse av foreldreskap og valg til barnets beste bidrar til kontakt”. Andre steder i intervjuet med samme informant ble det brukt andre koder som bekreftet dette ” det var tilfeller på møter som jeg ikke var fornøyd med, men i familiene var det en ganske streng og fin oppdragelse” (s. 4) og ”hadde jeg gjort noe galt, fikk jeg ikke kjeft fra begge parter, som skilsmissebarn gjør: får to kjeftsmeller” (s.4). Dette kalte jeg for ” felles oppdragelsesnormer og verdier”. Informanten har opplevd et godt samarbeid og god kontakt mellom familiene som styrket relasjonene: ”jeg har bodd der helt til har flyttet for meg selv”(s.9) og ” ville ikke gjøre noe annerledes”.

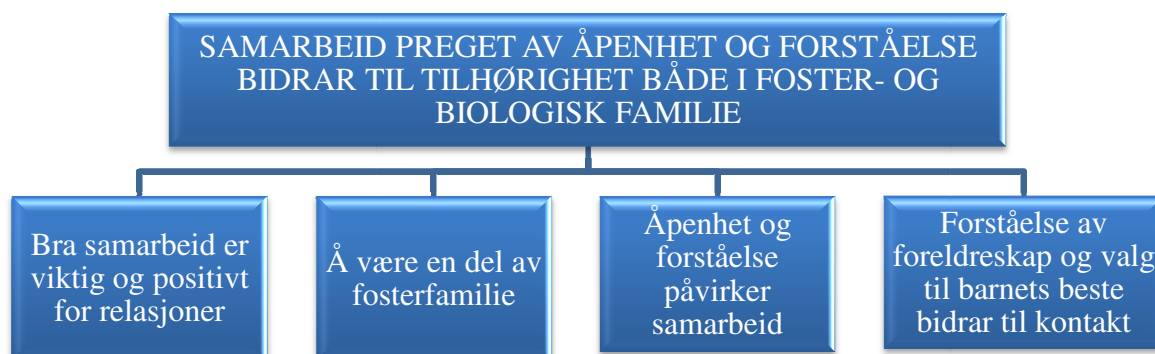
Vektlegging av temaet ”å ha forståelse av” har også informant 4 fortalt om: ” fostermor forklarte at det er grunn til det”(s. 5) og ”at man ikke skal forvente at man oppfører seg som ...” (s.5), da det gjaldt å forstå sin mors valg som såret. Videre ble det vektlagt at fostermor trygget vedkommende med sin tilstedeværelse og samtale: ” fostermor sa på forhånd at hun ikke ville ta seg narr av hvis biologisk mor skulle komme og si noe negativt om henne” (s. 11), ”alt sånn fikk jeg forklart .... og tenkte at sånn er det bare” (s.5).

Jeg synes at informant 2 støttet dette temaet, men forholdte seg noe ulikt til det:

”fosterforeldrene misforsto lite grann, de skjønnte ikke det kulturelle aspektet ... og det påvirket meg veldig, det var trist” (s.5). Denne informanten hadde en annen etnisk bakgrunn og var veldig opptatt av tilhørighet, spesielt til Norge og alt det norske: ”det var sånn elsk – hat forhold til moren min, jeg hatet henne for dette her, jeg hatet henne veldig for at jeg kom fra XXX” (s. 5). Dette sitatet presenterer i tillegg informantenes interesse for temaet ”å ha forståelse av”.

Informant 3 skiller seg fra de andre og bringer inn temaet om makt og rett til å gjøre det beste for barna. ”når fostermor og fosterfar tar ansvar for fosterbarn, mener jeg de burde få en liten makt for å gjøre det beste for barna” (s. 14). Informanten er videre opptatt av manglende tilstedeværelse av barnevernet og unødvendig prioritering av det biologiske båndet som ikke gode valg for barnas beste: ” jeg syns det er latterlig at 12 år gammel gutt skal ha samvær med rusa far, ... i følge norsk lov.” (s. 14). Med dette støttet vedkommende foreldreskap og barnets beste i form av styrking av fosterforeldres posisjon: ” det er faktisk ting de må ha rett til å gjøre” (s. 14).

Illustrasjon av GT kategori 3 med fire subkategorier:

Oppsummeringsmessig vil jeg avrunde dette kapittelet ved å trekke frem et tilfeldig funn etter fullført analysearbeidet i denne oppgaven.

Tre mest iøynefallende temaer i innsamlet materiale ble presentert enkeltvis i hver sin kategori.

1. *"Bra samarbeid er viktig og positivt for relasjoner"* tilknyttet GT kategori 3.
2. *"Samarbeid på egne premisser"* tilknyttet GT kategori 2
3. *"Fosterfamilie som gjør forskjell: tilgjengelig og støttende"* hører til GT kategori 1.

Min forståelse av dette "funnet" er at min fortolkning av innsamlet materiale sannsynligvis ikke spriker voldsomt fra informantenes historier. Jeg vurderer dette som en positiv forsterkning knyttet til oppgavens pålitelighet og gyldighet.

5.0 DRØFTING

I dette kapittelet kommer jeg til å drøfte funn denne undersøkelsen har resultert i, med utgangspunkt i mitt teoretiske ståsted og forforståelse. Refleksjoner skrevet i forrige kapittel, under kategoriunderbygging, integreres også her i drøftingen.

Formålet med denne kvalitative undersøkelsen var å få frem erfaringer fra unge voksne med fosterhjemsbakgrunn når det gjelder samarbeid mellom foster- og biologisk familie.

Jeg vil understreke at denne oppgaven er min bearbeidelse av materiale som baserer seg på subjektive erfaringer formidlet i en intervjukontekst. Funnene kan, av den grunn, på ingen måte generaliseres og tillegges universalistisk syn på hvordan samarbeidet skal foregå eller skal utformes.

5.1 Positiv og inviterende kommunikasjon er viktig for samarbeid

Samtlige informanter har formidlet sine synspunkter når det gjelder samarbeid og kommunikasjon. Kommunikasjonskarakteristikker som hovedsakelig vektlegges her, etter gjennomført analyse, er positiv omtale, tilgjengelighet, støtte og å innta andres perspektiv. Disse var omtalt i form av subkategorier i forrige kapittel. Under analysen ble jeg oppmerksom på at tilgjengelighet og støtte var mest fokusert på, etterfulgt av lik vektlegging mellom positiv omtale og å innta andres perspektiv. Disse faktorene står i relasjon til hverandre og understøttes innbyrdes. Et eksempel på dette henter jeg fra materiale, hvor en av informantene forteller om fostermor sin måte å kommunisere på med alle faktorene til stede: *”Jeg har alltid sagt at hvis moren min, min biologiske mor har vært vanskelig, da har det alltid min fostermor sagt ”det skal vi få det til, jeg skal gjøre mitt beste at det skal gå bra. Vi skal møtes i bursdager eller vi får invitert henne hjem”. Det har gått bra i konfirmasjoner, bursdager og sånt. Vi har hatt det hyggelig. Fostermor har prøvd og egentlig bare godtatt at min biologiske mor ikke liker henne.”*(Informant 4, s. 4).

I litteraturen beskrives positiv kommunikasjon som grunnleggende kommunikasjonsmåte i form av dialog. (Nordland, 1990). I det dialogiske forholdet finnes to grunnrelasjoner "du og jeg" - der begge er likeverdige samtaleparter. Den talende og den lyttende utveksler erfaringer i en slik samtale. Dette legger til rette for tillit i relasjonen, som igjen fører til bedre samspill og utvikling. Tillit har informanten nr. 2 vært særlig opptatt av, og det var relatert til relasjonen mellom fosterforeldre og fosterbarn/ informant. I dette tilfelle var det også beskrevet en dårligere relasjon til biologisk mor, og motsatt. Først under analysearbeidet fikk jeg øye på at relasjonene her bar preg av en sirkulær tankegang. Det ble dannet en selvregulert

sirkel av kontinuerlig dårlig interaksjon mellom tre parter. Billedlig framstilling av denne trekanten vises i Figur 1 (s. 8), som er illustrerende for systemiske teoretisk forståelse og triadiske relasjoner i fosterbarnas liv. Dette er altså et eksempel på at vi alltid kommuniserer i forhold til noe eller noen gjennom å forholde oss til informasjon, enten symmetrisk eller komplementært. (Watzlawick, m.fl, 1967).

Informantene var opptatt av tilgjengelige og støttende foreldre. Holman skiller mellom ekskluderende og inkluderende fosterhjem. (Sommerschild & Grøholt, 1997; Bunkholdt, 1999). Inkluderende fosterforeldre synes at det er naturlig for barnet å treffe sine foreldre, og er innstilt å trekke inn øvrig familie, tilsynsfører og det offentlige i sitt familiesystem. En motsetning til dette er ekskluderende fosterhjem. Informanten nr. 3, uttrykte eksplisitt sin opplevelse av inkluderende fosterforeldre: ”*Fostermor mente at mammaen min var naturlig del av oppveksten. Fostermor hentet mamma for å se på kampene*”. (s. 5). I trygg base modellen, omtalt under 2.3.1, er nettopp tilgjengelighet og sensitivitet to omsorgsdimensjoner. Begge dimensjonene har til formål å hjelpe barn og unge å forstå mer av seg selv og andre mennesker rundt seg for å kunne stå bedre rustet relasjonelt og samspillsmessig. Sett i lys av systemisk forståelse ser jeg at denne modellen har integrert reflekterende samtaler, sirkularitet og relasjoner i sitt grunnlag.

Forståelse av biologiske foreldres følelser og handlinger har jeg innledningsvis kalt for å innta andres perspektiv. I litteraturen omtales dette som Biesteks prinsipp - å være i stand til å involvere seg emosjonelt og kontrollert, eller empati – å være i stand til å forestille seg å gå inn i klientens emosjonelle, kognitive og handlingsverden (DeJong & Berg, 2006). Uten unntak har alle informantene berørt dette temaet. For noen har det vært en kime til lojalitetskonflikt, for noen en viktig port for god opplevelse av samarbeid. En av informantene skilte seg her angående dette temaet. Informanten påpekte manglende forståelse og kunnskap i møte med barn og familie med en ikke- etnisk norsk bakgrunn. Forskninger sier bl.a.om kulturmøte: ”det er manglende anerkjennelse av kulturell ulikhet på plasseringsstedene”. (Hansen- Backe, m.fl.).

Familieterapeuten Boszormenye- Nagy har formulert begrepet lojalitetsramme hvor fosterforeldrene lar barnet fortelle om gode minner og positive ting om sin familie i den hensikt til å redusere lojalitetskonflikt. Hvordan barnet opplever families verd avspeiles til dels på opplevelse av eget selv- verd. (Bunkholdt, 1999). Dette viser til en sterk kongruens med temaet samarbeid, relasjoner og positiv kommunikasjon.

I lys av systemisk forståelse og kommunikasjon, ligger denne tenkningen godt innenfor rammen til samarbeidsorientert tilnærming. Her fremmes det ønske av informantene om samarbeids- og samtalepartnerskap mellom foster- og biologiske foreldre, å ha åpne og reflekterende samtaler hvor man ikke forstår for fort i den gitte konteksten.

5.2 Samarbeid har mange stemmer å ta vare på

Fra analysert materiale har det kommet frem temaer som sammen danner et logisk og systemisk mønster når det gjelder samarbeid. Alle informanter har ”definert” samarbeid ut i fra sin erfaring med det. For noen er samarbeid en naturlig rutine og er initiert av barnevernet, for andre er samarbeid priggitt foreldrenes funksjonalitet eller er brukerstyrt. Hvordan disse temaene henger sammen, har i hovedsak noe med hvordan jeg tenker og forstår virkeligheten. Fellestrekk ved alle disse temaene er at alle stemmer skal høres. For at alle stemmene skal høres innebærer å ha en lyttende holdning hvor man viser respekt, er ydmyk og tror på at det som fortelles er verdt å lytte til. (Anderson, 2003). Jeg tenker at å vise interesse på denne måten er med på å åpne opp for ytterligere samtale, avklarer eventuelle misforståelser, dog gir større mulighet for forståelse.

I den henseende står brukerstyrt praksis eller medbestemmelse i fokus her. Barnevernet som sådan kan ha behov for nødvendig kunnskapsøkning når det gjelder samtaler med familier relatert til omsorgsovertakelser om før, under og etter plassering. I litteraturen har dette temaet delvis omtalt som empowerment eller medvirkning. (Bunkholdt, 1999). Målet er individets aktivisering i motsetning til passivt mottak av tjenester. Dette medfører en radikal annerledeshet i måten vi kommuniserer på og måten vi møter andre på. Det er snakk om forkastelse av ekspertrolle og tatt- for- gitt- viten til fordel for en likeverdig, samarbeidsorientert samtale med en ikke- vite holdning. (Eliassen & Seikkula, 2006).

Anderson sier at en ikke- vite holdning gir muligheter, og en av mulighetene er utforskende dialog. (Anderson, 2003). I min pilotstudie har fosterforeldrene fortalt om knuter på tråden med biologisk familie, og ofte med barnevernsarbeider. Disse ”knutene” stoppet denne utforskningen, og dialog ble beskrevet som oppfølging av en formell avtale som det ikke kan kalles samarbeid. Min erfaring fra slike situasjoner er at virkeligheten blir enten for utfordrende eller for fremmed for å forstå, slik at de andre ofte blir karakterisert med ulike negative epiteter. Watzlawick skriver at ” opplevelsen av en relasjon bestemmes av punktueringen av kommunikasjonssekvensene mellom de som kommuniserer”. (ibid, 1967). Nokså paradoksalt fra min side, men jeg synes at oppfølging av formelle avtaler kan kalles samarbeid, selv om andre, altså barnevernet, har lagt premisser for det. I motsatt tilfelle ville

dette omtales som samarbeids uvillighet. Jeg ser mulighet til en "tilrettelagt" involvering, som en mulighet til å bli kjent med hverandres historier og gjøre relasjonen tryggere. Anderson er opptatt av denne prosessen som hun kaller for vedlikehold av sammenheng. Hun støtter seg videre til Bateson sin uttalelse: *"For å kunne ha nye og uvante tanker må det være plass til det velkjente"* (Anderson, 2003).

Her kan det slås fast at barnevernets organisator-rolle er viktig og flere informanter vektlegger barnevernets tilstedeværelse. Informant 1 har sagt at: *"Det første året som jeg hadde flyttet inn dit var det mye lettere, at vi faktisk hadde et samarbeid. For da som sa familietjenesten er det slik at mor har omtrent like mye å si som fosterfamilie. Så i begynnelsen var det mye møter for å se hvordan det gikk"*. (s. 3). Neste informant bekrefter dette *"... Da ville jeg egentlig at de skulle komme godt overens. Eller at de ikke samarbeidet i det hele tatt. Eller at de gikk gjennom barnevernet sånn mest mulig. Og det gjorde de også etter hvert!"* (informant nr 4, s.7). Figur 1 viser hvordan barnevernet, biologiske foreldre, fosterforeldre og selvet barnet kan inngå i relasjoner og samarbeid om barnet. Dette krever å jobbe på et høyere nivå, makronivå, hvor familiesystemer møtes med et større system, som barnevernet. Relasjonene kan være kompliserte, utydelige og motstridende som beskrevet av Evan Ember- Black i hennes bok *"Families and Larger systems"* (1988). Der poengteres behovet for tydelig avklaring av hva som gir mening til ulike systemer og hvordan samarbeide videre. (ibid, 1998). Jeg ser for meg at barnevernet trenger å integrere mer i sin praksis oppfølging av fosterbarna og de systemene de er en del av, alt fra to foreldresett, skole, fritid. Det er like viktig, som jeg ser det, at barnevernet tar et metablikk på sin egen rolle og konsekvens av den for andre. I dag finnes det tiltak som skal tjene dette formålet, som nettverkstiltak, familieråd, ulik praktisering av familieterapi, men jeg tror at holdning og nødvendig faglig kunnskap om dette temaet ikke fullt er integrert. Dette synet støttes av eksisterende forskningsrapporter (Hansen & Egelund, 2010).

"Det kommer an på hvor oppegående foreldre er" (informant 4, s.8), ble det sagt angående spørsmål om samarbeid. Dette er enda en stemme informantene vil at det skal tas hensyn til. Informant 3 sin reaksjon *"det er latterlig at 12 år gammel gutt skal ha samvær med rusa far, ... som far skal ha i følge norsk lov"*(s. 14) støtter både brukerperspektivets betydning og sterk involvering av barnevernet i fosterbarnsliv. Her viser seg at prinsipp om barnets beste og prinsipp om biologiske bånd er inkongruente. Dette har lenge vært et omdiskutert tema i barnevernet. I NOU 2012:5 som er en ny utredning i forhold til disse to prinsippene, altså blodsband versus tilknytning. Her foreslås paradigmeskifte og oppgjør med ideen om at

biologisk tilknytning har en egenverdi selv om omsorgen svikter. Dette er en veldig fersk rapport og det er for tidlig å si hvordan den kommer til å påvirke fosterhjemfaget. Jeg syns at det positive ved denne rapporten er at den setter viktige temaer i sving, og forhåpentligvis kan skape en debatt hvor fosterbarna også vil delta.

Informant 3 har påpekt at: *”hadde jeg hatt mindre kontakt, ville jeg hatt bedre tid til å hjelpe meg selv, til å rydde opp i meg selv fortere”* (s.13). I litteraturen finnes det omtalt noen indikatorer som taler mot kontakt mellom biologiske foreldre og barn, som i hovedsak legger vekt på at barnet blir forstyrret i utviklingen. (Bunkholdt, 1994).

”Et tog som alltid stopper på alle de stasjonene som det skal – samarbeid er naturlig” (informant 1, s.5) er et sitat direkte fra materiale som jeg fort ble fanget av. Denne metaforen, plasserer alt i systemisk perspektiv på en figurativ måte. Relasjonelt arbeid og alle stemmer settes i fokus. Alt henger sammen slik at samarbeid fremstår å være en automatisert rutine og en helt naturlig prosess å delta i. Informant 2, som mest var opptatt av identitet sa at samarbeid er *”noe man må gjennom”* (s.16) og at det henger med kommunikasjon *”eneste kanskje god, hun siste som kom inn i bildet, har forstått noe mer av det med kommunikasjon, og lese litt sånn i store bilder”*(s. 9). Temaer som omtales her er ganske sammenfallende med det som i nyere forskning beskrives å ha betydningen for psykososial arbeid. Det er snakk om å lytte til klienten og gi forrang til klientenes erfaringer, sammen med å be om tilbakemelding både på forhold og hva som har vært mest hjelpsomt. (Jensen, 2011).

5.3 Samarbeid preget av åpenhet og forståelse bidrar til tilhørighet både i foster- og biologisk familie

Under arbeid med underbygging av GT - kategori 3 viste seg at tilhørighet sto sentralt hos samtlige informanter. Denne kategorien kan også forstås som et svar i forhold til effekt av samarbeid. Informantene la mest vekt på at *”bra samarbeid er viktig for relasjoner”*, et av temaene med mest viet oppmerksomhet i denne oppgaven. Temaene *”åpenhet og forståelse”* og *”forståelse av foreldreskap og valg til barnets beste”* forsterker det første temaet når det gjelder innvirkning på samarbeid. Tilhørighet omtales eksplisitt i *”å være en del av fosterfamilie”* både under oppveksten og i dag.

Familietilhørighet er en vital del av vår identitet som fra fødselen av legger opp til en følelsesmessig og psykososial utvikling.

Schofield og Beek i Trygg base- modell omtaler ”å føle tilhørighet ” (promoting a family membership), som en av fem dimensjoner. Det gjøres oppmerksomt på at denne dimensjonen står ikke isolert fra de andre dimensjonene i modellen som ble nærmere beskrevet i 2.3.1. Denne dimensjonen betyr inkludering av barnet slik at barnet føler å være en del av sin nye familie. I tillegg til dette skal omsorgspersonene etablere en sunn fornuftighet når det gjelder kontakt og tilhørighet til opprinnelig familie. Dette gjør at barnet kan utvikle en komfortabel følelse av tilhørighet til begge familiene. (Schofield & Beek, 2010). Mange ganger i min praksis i barnevernet har jeg overhørt diskusjoner om ”stakkars, har ingen”. Derfor synes jeg at det er viktig å ha med denne tilhørighetskomponenten høyt oppe når vi først samarbeider med barn og unge i fosterhjem. De kan være ekstra sårbare og utsatt enn for eksempel barn i slektsfosterhjem. Forskning om barn vokst i opp i slektsfosterhjem viser at disse barna har tendenser til å integrere seg i samfunnet i form at tilhørighet til familie og slekt. (Holtan, 2002). Dette begrunnes i at brudd fra slektsfosterhjem vil sjeldent innebære et relasjonelt sammenbrudd og barna unngår den totale ensomheten.

Schofield og Beek er opptatt av at fosterfamilien er årvåken når det gjelder behov og situasjon deres familie har til enhver tid, spesielt egne barn eller tilhørende barn i fosterfamilien. Holtan beskriver noe av det samme i sin avhandling gjennomført i Norge.(Holtan, 2002). Det tenkes at de trenger like lang tid til å omstille seg som et fosterbarn kan trenge. Min erfaring fra samarbeid med fosterfamiliene er i overensstemmelse med denne tanken. Mange ganger har våre samtaler dreid seg om fosterfamiliens barn og generelt familieting, som søsken sjalusi, prioritering, parforhold, m.m.. En interessant norsk forskning i fosterfamiliekontekst når det gjelder samarbeid og sosial utvikling, viser at jo høyere grad av familiesamhold, desto bedre sosiale ferdigheter hos fosterbarnet. (Karlsen og Sørensen, 2008).

I den henseende bringer jeg inn ” communicative openness”, evne til å være hensynsfull, reflekterende og åpen. (Schofield & Beek, 2010). Jeg synes at dette sammenfaller med samarbeidsorientert tilnærming om dialog preget av åpenhet, ydmykhet og felles utforskning. Hvis man vil etablere et godt samarbeid og gode relasjoner, er det viktig å ta disse kommunikasjonselementene til seg. Norsk sosiolog Bråten hevder at åpen og tillitsfull kommunikasjon skaper gjerne fellesskap med andre og bidrar til trygghet og harmonisk selvutvikling. (Bråten, 1998). I analysert materiale kom det tydelig budskap frem at ”*med dårlig samarbeid, hadde vi nok ikke hatt den kontakten vi har det i dag*” (informant 1, s.7). Samarbeid er relasjonelt basert i språket, og begge deler er vår eksistensielle kilde. Bakhtin sier om dette at ”*å være er å kommunisere*” (Jensen, 2011).

Dette reiser nok mange spørsmål, men et av spørsmålene som jeg vil trekke frem her er relasjonens betydning i form av kontinuitet og stabilitet i fosterbarns liv. Studier om slektsfosterhjem, både norsk og internasjonalt, bekrefter at fosterbarn i slektsfosterhjem har større grad av kontinuitet og stabilitet og bruker mindre helsetjenester. (Holtan, 2002; Winokur m.fl. 2009). Med utgangspunkt i tilknytningsteori er åpen kommunikasjon, sensitive og tilgjengelige omsorgspersoner en nødvendighet for at tilknytning opprettholdes. (Israel, 2009). Min oppfatning av det salutogene perspektivet gjør dette funnet svært interessant i mine øyne. Jeg vil ikke gå nærmere inn på dette temaet enn å understreke at temaets viktighet åpenbart er verdt å fokusere på i samarbeid med fosterbarn. Dette bekreftes så vidt i nyere forskning som sier at *"relasjoner er et særlig viktig fokus hvis man ønsker å oppnå bedre innsikt i barn og unges syn på og opplevelser av å være plassert utenfor hjemmet"*. (Backe-Hansen, Egelund og Havik, 2010:46).

Å forstå og samarbeide i en fosterfamiliekontekst, krever mest sannsynlig mer av de voksne enn det gjør i en kjerne- og intakt familie. Man skal ikke glemme at begrepet "barnets beste" har vært et omstridt begrep i mange år, som en kilde til konflikter og heftige diskusjoner i familiesystemer og offentlige systemer så vel. Hvordan skape en forståelse når det er snakk om to foreldresett og barnevernet i tillegg? Informantene har delt sine erfaringer når det gjelder dette, som sier alt fra at det går an å ha felles verdier og oppdragelsesnormer, til at fosterfamilien skal gis mer makt til å bestemme. Jeg har forstått at de gangene det gikk bra, var det stort sett godt etablert møtevirksomhet og dialog. Noen ganger var det godt etablert kontakt og dialog mellom fosterforeldre og biologiske foreldre. Da har fosterforeldrene hatt en innstilling til biologiske foreldre som likeverdige og viktige samarbeidspartnere. Jeg tenker at forforståelsen er avgjørende for de valgene som tas, akkurat som beskrevet i den hermeneutiske sirkelen. Vår forståelse er alltid farget av en forforståelse. Gjennom dialogisk samtale får man utforske dette, får sette ord på egen forståelse, og som Goolishian sier: "hør hva de sier, ikke hva de tenker" (Anderson, 2003). Vi må skape rom for dialog sammen med de berørte.

I et forsøk på å oppsummere og samtidig risikere til å utelate noe i denne drøftingen, kan jeg allikevel hevde at den røde tråden her handler om samarbeid til det best gangbare for fosterbarn. De funnene som jeg har eltet fram av materiale stadfester at samarbeid er avhengig av positiv og inviterende kommunikasjon. Videre er informantene opptatt av at samarbeid har mange stemmer å forholde seg til, og alle stemmer må bli hørt. Det siste funnet antyder at jo bedre samarbeidskommunikasjon, desto større mulighet for å ha følelse av å høre til noen.

6.0 AVSLUTNING

*”Står man ved målet, angrer man ikke reisens møyne og besvær”
Aristoteles*

I foregående kapittel har jeg tatt for meg og drøftet de funn jeg hadde fått gjennom min datainnsamling og analyse. De funn jeg kom frem til trekker jeg inn her sammen med noen betraktninger i forhold til forbedringstiltak og forslag til videre forskning. Men først kommer jeg til å oppsummere studiens innhold.

6.1 Formål og konsekvenser av funn

Med denne studien ønsket jeg å dele tidligere fosterbarns erfaringer av samarbeid mellom biologisk og fosterfamilie. Videre var jeg opptatt av effekt av det opplevde samarbeidet som det vises i dag.

Studien berører områdene barndom, familie, barnevern og sosial- og helsepolitikk.

Denne studien baserer seg på semistrukturert intervjuundersøkelse med fire informanter.

Kategoriene som har kommet fram via analyse av materiale er redegjort for i oppgaven og deretter drøftet med utgangspunkt i relevant forskning, systemteoretisk tilnærming og egen erfaring.

Studien resulterte som tidligere skrevet i tre GT- kategorier:

4. Positiv og inviterende kommunikasjon er viktig for samarbeid
5. Samarbeid har mange stemmer å ta vare på
6. Samarbeid preget av åpenhet og forståelse bidrar til tilhørighet både i foster- og biologisk familie

Disse svar på undersøkelsen var en behagelig bekreftelse på mine fornemmelser og arbeidserfaring når det gjelder samarbeid. Det blir tydelig at samarbeidskommunikasjon i form av invitasjon til felles utforskning, hvor alle stemmer blir satt pris på og blir hørt, gjør relasjoner gjennomsiktige, tryggere og mer engasjerende. Umiddelbart var det en liten vekker for meg å se hvordan kommunikasjon er en link til sosial og helseperspektivet ved å fremme følelse av tilhørighet.

Ved gjennomgang av litteratur og forskning på området, mener jeg at det er grunnlag for å si at resultatet av undersøkelsen bekrefter tidligere undersøkelser og eksisterende litteratur. Jeg

ser også at samarbeid som tema var lite forsket på, og at nyere forskning påpeker viktigheten av manglende gjennomføring av brukerbasert og relasjonsundersøkelser.

Backe- Hansen, Egelund og Havik definerer bl.a. disse forskningsbehov framover: ”Hva slags betydning har kontakt med foreldre, søsken, besteforeldre, øvrig slekt og nettverk for barn som er i fosterhjem? Hva påvirker samarbeidet mellom foreldre og fosterforeldre, både i kortvarige og langvarige plasseringer?”. Med utgangspunkt i disse spørsmålene kan jeg hevde at denne studien delvis svarer på dem, samtidig at den bidrar til videre utvikling av relevante tiltak i fosterhjemfaget. Slik jeg ser det har studien stor relevans for barnevernsfeltet generelt. Studien kan også sies å gi et bidrag innenfor forskning om barnas velferd og helse- og sosial politikk.

6.2 Ideer til forbedringstiltak

Jeg har gjennomført denne undersøkelsen for å bringe frem stemmer som kan bidra til en hensiktsmessig og nødvendig lærdom for barnevernsfeltet. På dette grunnlag og på grunnlag av det jeg har lært og tilegnet meg gjennom denne studien, vil jeg dele noen tanker om forslag til kompetansehevende tiltak. I mine følgende forslag tar jeg kun hensyn til kompetanseheving med formål om å støtte fosterbarnas stilling, uten å ta økonomiske hensyn i betraktning.

Forbedringstiltak:

- Kurs om systemisk forståelse og kommunikasjon for barnevernarbeidere og fosterforeldre
- Tiltak som sikrer brukerperspektiv
- Tiltak som sikrer oppfølging av biologiske foreldre
- Tiltak som sikrer oppfølging og deltakelse fra barnevernsarbeidere
- Tilrettelagt datasystem for registrering av ovenfornevnte tiltak som gjør oppfølgingen lettere

Disse tiltakene er ikke absolutte og endelige. Meningen med dem er i første rekke sikre fosterbarns stilling, fosterforeldrenes og biologiske roller og bidrag og gjøre saksbehandlingen mer transparent, tjenlig og brukerorientert.

6.3 Forslag til videre forskning

Når jeg nå avslutter dette arbeidet med masteroppgaven, ser jeg at den bare åpner for mange nye spørsmål og temaer. Maktperspektiv og ”blod er tjukkere enn vann”- holdning er type spørsmål som jeg nå ser for meg.

En av informantene har kommet med forslag om å utvide denne undersøkelsen ved å intervju i første rekke biologiske foreldre, og kanskje fosterforeldre. Jeg velger å dele dette forslaget her i håp om at noen vil falle for denne fristelsen?

Generelt tenker jeg at en sterkere forskningsinnsats på fosterhjemfeltet med utgangspunkt i barn og unges egen oppfatning av ulike mekanismer som virker inn, ville gitt oss mer svar om hvilken vei vi sammen skal ta i fremtiden.

LITTERATURLISTE:

Andersen, N.W. (2011) *Ungdoms rett til selvbestemmelse og medvirkning*. NOU 2011:20 Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Andersen, T. (2006) *Reflekterende prosesser- samtale og samtaler om samtalerne*. Gylling: Dansk psykologisk forlag

Anderson, H. (2003) *Samtale, sprog og terapi. Et postmoderne perspektiv*. København: Hans Reitzels forlag

Anderson, H. & Goolishian, H. (1992) *The client is the expert: A not – knowing approach to therapy*. McNamee, I.S. & Gergen, K. (red.) *Therapy as Social Construction* London: SAGE

Antonovsky, A. (1987) *Unraveling The Mystery of Health - How People Manage Stress and Stay Well*, San Francisco: Jossey-Bass Publishers

Bagge, R. F. (2007) *Refleksjoner omkring begrepet «ikke-vitende posisjon*. Fokus på familien, nr. 2 Oslo: Universitetsforlaget

Bagge, R. F. (2011) *Hvordan kan jeg bruke forfårståelsen når jeg ikke kan vite noe om den andre?* Fokus på familien, nr. 1 Oslo: Universitetsforlaget

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2009). *Oppfølging av foreldre med barn/ ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon. En nasjonal veileder*. Q- 1157

Beek, M. & Schofield, G. (2004) *Providing a Secure Base in Long-term Foster Care*. London: British Association for Adoption & Fostering

Black, I. E. (1988) *“Families and Larger Systems”* New York: The Guilford Press

Bråten, S. (1998) *Kommunikasjon fra fødsel til alderdom*. Oslo: Tano Aschehoug

Bunkholdt, V. (1994) *Barnevernpsykologi* Otta: Tano AS

Bunkholdt, V. (1999) *Fosterhjemsarbeid. Fra rekruttering til tilbakeføring*. Oslo: Universitetsforlaget

Chamberline, K. (1999) *Using Grounded Theory in Health Psychology. Practices, premises og potential i Qualitative Health Psychology*. Editors: M. Murray og K. Chamberlaine. SAGE. (Master i familierterapi og systemisk praksis: Artikkelsamling 2007-2011)

Charmaz, K. (2006) *Constructing Grounded Theory. A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London: SAGE Publications Inc

Dallos, R. & Vetere, A. (2005) *Researching Psychotherapy and Counselling* UK: Open University Press

DeJong, P. & Berg, I.K. (2006) *Løsningsskapende samtaler* Oslo: Gyldendal Akademisk

Eliassen H. & Seikkula, J. (2006) *Reflekterende prosesser i praksis* Oslo: Universitetsforlaget

Everett, E.L. & Furseth, I. (2008) *Masteroppgaven. Hvordan begynne – og fullføre*. Oslo: Universitetsforlaget

Fangen, K. (2004) *Deltakende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget

Hansen-Backe, E., Egelund, T., Havik, T. (2010) *Barn og unge i fosterhjem- en kunnskapsstatus* Oslo: NOVA

Havik, T. (2007) *Slik fosterforeldrene ser det – II. Resultat fra en kartleggingsstudie i 2005* Bergen: Unifob Helse/ Barnevernets utviklingscenter på Vestlandet

Havik, T. & Moldestad, B. (2003) *Etter plasseringen: Samvær og samarbeid* Backe – Hansen, E. (red.) *Barn utenfor hjemmet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Holtan, A. (2002) *”Barndom i fosterhjem i egen slekt”* Institutt for sosiologi, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Tromsø

Hoffman, L. (1987) *La oss legge makt og kontroll bak oss: Mot en "2. ordens" systemisk familierapi* Artikkelsamling Systemisk grunnlagsforståelse og familieteori, 2006

Hårtveit, H. & Jensen, P. (2005) *Familien – pluss en. Innføring i familierapi*. Oslo: Tano Aschehoug

Israel, P. & Diamond, G.S. (2009) *Tilknytningsbasert familierapi med ungdom* Tidsskrift for familiebehandling. Fokus på familien 2009:1

Jensen, P. (1998) *Ansikt til Ansikt*. Oslo: Ad Notam Gyldendal

Jensen, P. (2011) *Mellom ordene* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Johansson, M. & Sundt, H. (2007) *Fosterhjemshåndboka* Oslo: Kommuneforlaget

Karlsen K. F., Sørensen, A.K.H. (2008) *Samhold og fleksibilitet i fosterfamilien og fosterbarnetspsykososiale fungering, Hovedoppgave i psykologi*, Universitetet i Bergen

Killén, K. (1994) *Sveket* 2.utg. Oslo: Kommuneforlaget

Killén, K. & Olofsson, M. (2003) *Det sårbare barnet*, Oslo: Kommuneforlaget AS

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009) *Det kvalitative forskningsintervju* Otta: Gyldendal Akademisk

Larsen, E. (2005) *Samarbeid på tvers til sårbare barns beste* Oslo: NOVA rapport 7/05 *Risikoutvikling: Tilknytning, omsorgssvikt og forebygging*.

Lunby, G. (2009) *Terapi som samarbeid om narrativ praksis* Oslo: Pax Forlag

Nordland, E. (1990) *Miljøpedagogikk: Oppdragelse for et bedre samfunn* Oslo: Tano AS

NOVA rapport 7/05 *Risikoutvikling. Tilknytning, omsorgssvikt og forebygging* Lippe, A. L. von der & Wilkinson, S.R. (red.) Oslo: NOVA

NOU 2009:8 (2009) ”*Kompetanseutvikling i barnevernet. Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*” Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet

NOU 2011:20 (2011) *Ungdom, makt og medvirkning*. Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet

NOU 2012:5 (2012) ”*Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertutvalgets utredning i forhold til det biologiske prinsipp i barnevernet*” Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet

Ryen, A. (2002) *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget

Schofield, G. & Beek, M. (2010) *Attachmend handbook for fostercare and adoption*” London: British Association for Adoption & Fostering

Schofield, G. & Ward, E. (2011) *Understanding and Working with Parents of Children in Long- Term Foster Care*. London: Jessica Kingsley Publishers

Seikkula, J. (2005) *Åpne samtaler* Otta: Tano Aschehoug

Sommerschild, H. & Grøholt, B. (1997) *Lærebok i barnepsykiatri* Oslo: Tano Aschehoug

Sundet, R. (2008) *Brukerperspektiv og den terapeutiske relasjon – betydninger for terapeutisk arbeid*. Ulvestad, A.K. (red.) Oslo: Gyldendal Akademisk

Thagaard, T. (2006) *Systematikk og innlevelse* Bergen: Fagbokforlaget

Vedeler, G.H. (2011) *Familien som ressurs i psykososialt arbeid, del I Fokus på familien* 4:2011 Oslo: Universitetsforlaget

Watzlawick, P., Bavelas, J.B., & Jackson, D.D. (1967). *Pragmatics of human communication: a study of interactional patterns, pathologies, and paradoxes*. New York: Norton.

Winokur, M., Holtan, A., Valentine, D. (2009) "Kinship Care for the Safety, Permanency, and Well-being of Children Removed from the Home for Maltreatment" USA: The Campbell Collaboration

VEDLEGG 1, s.1

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Randi Frieda Bagge
Diakonhjemmet Høgskole AS
Postboks 184 Vinderen
0319 OSLO

Vår dato: 25.01.2010

Vår ref:23479 / 2 / KH

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 17.01.2010. Meldingen gjelder prosjektet:

23479

Felles foreldreskap - i den beste mening? Hva forteller unge voksne med fosterhjemsbakgrunn?

Behandlingsansvarlig

Diakonhjemmet Høgskole AS, ved institusjonens øverste leder

Daglig ansvarlig

Randi Frieda Bagge

Student

Sibila Basic

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Kjersti Håvardstun

Kontaktperson:Kjersti Håvardstun tlf: 55 58 29 53

Vedlegg: Prosjektvurdering

✓ Kopi: Sibila Basic, Ilevengen 8B, 2040 KLØFTA

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

23479

Personvernombudet kan ikke se at det foretas behandling av personopplysninger med elektroniske hjelpemidler eller at det opprettes manuelt personregister som inneholder sensitive personopplysninger. Prosjektet vil dermed ikke omfattes av meldeplikten.

Det legges til grunn at opptak ikke behandles på pc samt at data anonymiseres ved transkribering ved at verken direkte eller indirekte personidentifiserbare opplysninger fremgår. Det vil ikke finnes en koblingsnøkkel/navneliste som knytter transkripsjoner til informant.

Lydopptak og samtykkeerklæringer slettes innen prosjektslutt 01.06.11.

Ombudet gjør for øvrig oppmerksom på at det ved intervjuundersøkelser ikke anbefales å benytte skriftlige samtykker, da det å la seg intervju regnes som tilstrekkelig samtykke.

Det forutsettes for øvrig at det er Landsforeningen for barnevernsbarn som oppretter førstegangskontakten med utvalget, og at taushetsplikten ikke er til hinder for den behandling som finner sted.

VEDLEGG 2

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med en masteroppgave

Jeg er masterstudent i Familierapi og systemisk praksis ved Diakonhjemmet Høgskole i Oslo. I min avsluttende masteroppgave ønsker jeg å skrive om unge voksne med erfaring fra oppvekst i fosterhjem. Jeg er interessert i å finne ut om hvilken betydning har samarbeidet mellom fosterfamilien og den biologiske familien hatt for den enkelte.

For å finne ut av dette, trenger jeg hjelp fra dere med erfaring fra oppvekst i fosterhjem. Jeg ønsker å intervju ca 5 personer i alderen 20-30 år som ikke er i registrert tiltak gjennom barneverntjenester i dag. Intervjuspørsmålene i begynnelsen vil kartlegge deres opplevelse av tilhørighet i både fosterfamilie og biologisk familie gjennom å tegne et enkelt familiekart. Med utgangspunkt i det kan vi snakke mer om deres syn på samarbeidet mellom disse to familiene, og hvordan evt. samarbeid har satt preg på dere.

Under intervjuet vil jeg bruke lydbåndopptaker og ta notater mens vi snakker sammen. Intervjuet kommer til å ta ca halvannen time. Tid og sted for intervjuet avtaler vi sammen.

Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg blir slettet. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne kjenne seg igjen i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, ca sommeren 2011.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på 95807371, eller sende en e-post til sibila.basic@diastud.no. Du kan også kontakte min studieleder Randi Bagge ved Diakonhjemmet Høgskole på telefonnummer 22451849.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen

Sibila Bašić
Ilevegen 8 B
2040 Kløfta

Veiledende punkter til intervjuguide

1. BAKGRUNNSHISTORIE:

(forslag: genogram - avklaring av kontekst og relasjoner)

- Fosterhjem
- Biologisk hjem/ familie
- Tidsperspektiv (ca) i forhold til plassering og oppvekst i fosterhjem

2. FORFORSTÅELSE: SAMARBEIDSHISTORIER

(Forsker er interessert i hvordan pågikk samarbeid i ditt tilfelle?)

- Hva forstår du med begrepet samarbeid?
- Beskrivelser av god og mindre god erfaring med samarbeid?
- Hvordan ble du involvert i samarbeid?
- Hvilken betydning hadde samarbeid for deg den gangen?

3. REFLEKSJON: EFFEKT AV SAMARBEID SOM DET VISES I DAG

(Forsker er interessert i relasjonshistorier i dag)

- Hvordan legger du merke til betydning av samarbeid fra den gangen til i dag?
- Har du noen historier fra din hverdag du kan fortelle om? Jobb, skole?

4. REFLEKSJON: HVA KAN VI LÆRE AV DEG?

- Hva synes du er viktig å ta hensyn til når det gjelder samarbeid mellom foster- og biologisk familie?
- Når skal vi si nei til samarbeid?

5. INFORMANTEN AVSLUTTER

- Hvordan ville du oppsummere det vi har snakket om?
- Er det noe mer du vil fortelle?
- Har du noen spørsmål?

Intervju 3

S: Kutte ut samvær, sier du?

Samarbeid med rusalk. foreldre er ikke positivt
14

I3: Ja. Kontakt er greit. Hvis man er 8 år, så får du besøk av rusa far, når du har hatt det bra og positivt i livet i halvt år, så er det rusa far inn. Det er ikke positivt i det hele tatt.

*kontakt er greit
Får du besøk av rusa far etter bok og post-titt i livet i halvår ikke positivt*

S: Hva legger du i begrepet samarbeid?

*Samarbeid mellom fosterforeldre viktigst
biol. foreldre interesse bestemmende for kontakt*
14

I3: Jeg tror det viktigste samarbeidet er fostermor og fosterfar, og hvis biologisk mor og far er interessert i å vite hva som skjer, så burde man selvfølgelig gi rapport på alt som skjer. Ikke daglig også, men som her er karakterene, her er bilder fra en avslutning, og sånne ting. De kan alltid følge med litt. Men har det vært en far som ikke ville ta ansvaret, da får han ikke vite det. Det er noen fedre som driter fullstendig i det. Min mor gjorde ikke det. Min far heller ikke. De hadde sine ting å ordne opp i. De trengte tid på å gjøre det.

viktigste same. er fostermor og fosterfar hvis biol. foreldre interessert gi rapport, ikke daglig kan alltid følge med litt

S: Du har kontakt med både mor og far i dag, ikke det?

I3: Ja, det stemmer.

S: Tenker du at din kontakt med dem ble påvirket av hvordan de ulike fosterhjemmene samarbeidet med dem?

Fosterfor, tok bra biol. foreldre

I3: Jeg synes, som jeg sa at kontakten var bra hele veien. Det har ikke vært for dårlig, det har ikke vært for bra.

kontakten bra hele veien

Fosterforeldrene mine tok jo veldig bra de ikke oppgående mennesker, de tok de riktige avgjørelsene, mener jeg. Det er som jeg sier, hadde jeg ikke vært tatt fra mor og far, da hadde jeg ikke vært der. Det er forskjell.

fosterfor. mine tok veldig bra de ikke oppgående mennesker de tok riktige avgjørelser

S: Hva tenker du om dersom dine første fosterforeldre ikke hadde tatt til seg din mor den gangen, ee, dette er veldig sånn som å tenke i ettertid, og det finnes ikke noe riktige eller gale svar på dette, men jeg tenker på om de ikke hadde gjort det, tror du om du ville ha en annen type kontakt med dine foreldre i dag?

Mindre kontakt til biol. foreldre. gir bedre tid til egne prosesser

I3: Nei. Jeg har alltid hatt kontakt med moren min. Jeg hadde klart å ha den kontakten selv. Men når man er yngre, det, jeg tror at den måten det ble gjort på er bra uansett. Moren min er sta og egen, har viljen sin. Det kunne gå mange andre veier, man kan si hadde jeg hatt mindre kontakt, ville jeg hatt bedre tid til å hjelpe meg selv, til å rydde opp i meg selv fortere, så. Men jeg synes ting har gått veldig bra som har gått. Men, ..., problemer har vært barneverntjenesten, bindeledd har ikke vært det. Men jeg var så uheldig at jeg hadde den

hadde klart å ha den kontakten selv den måten det ble gjort på er bra uansett

hadde jeg hatt mindre kontakt ville hatt bedre tid til å hjelpe meg selv. - br-problemet, bindeledd har ikke vært der

Br. manglende bindeledd og respekt
14

Intervju 2

Her er du! I dag er du 26, den gangen var du 14. Så, det er den perioden jeg er veldig interessert i (peker på kartet).

I2: Ja

S: Perioden mellom 14-17 år, og så avslutter vi intervjuet med deg I2 den du er i dag.

I2: Ok. Greit!

S: Du nevnte litt i sted om samarbeid som ikke hadde vært så bra i det andre fosterhjemmet. Vil du bare fortelle om det?

Fosterfamilie
fortidse av foster.
kulturelle bakgrunn
hovedgrunnen til
dårlig samarbeid
(S.4)

Forståelse av
uors følelsesmessige
reaksjoner og atferd
innfra uors perspektiv

I2: Ja. Det er, som sagt, på grunn av bakgrunnen min og det kulturelle, ærekode og sånt, det var veldig viktig her og det skjønte jeg ikke på den tiden. Men moren min, blant annet, da jeg flyttet ut hjemmefra, hun har alltid vært så påståelig at det var ikke hun som valgte at jeg skulle flytte hjemmefra, det var jeg selv som hadde kastet meg ut. Fordi det var veldig krenkende for henne at hun hadde mistet barnet sitt for barnevernet. Hun hadde rett og slett feilet som mor. Det var veldig vanskelig for henne å svelge på den tiden. Hun hadde nok med seg selv, hun slet både psykisk og fysisk. Eee, den familien jeg bodde hos, det var en sånn, ville jeg si typisk enkle folk. Sånn, eee, sånn fra bygda på Hedmark som har sin mentalitet og sine holdninger, og syns at det var veldig tullele at moren min aldri ville involvere seg, blande seg, involvere seg, skjønner du hva jeg mener. Mammaen var lite samarbeidsvillig og sånn. Den gangen, jeg følte, jeg ville ikke at mammaen skulle blande seg inn, det var jo litt ærefrykt også, jeg ville ikke at hun ikke skulle vite hva som skjedde med meg. Og, samtidig, mammaen min ville ikke vite om meg sånn sett. Og fosterfamilien misforsto lite gran, og trodde at "mora di, oh, herre gud!" - litt av den der, fordi de kanskje ikke skjønte det kulturelle aspektet. Som jeg også skjønte i ettertid da. Så det var det jeg skulle si var hovedgrunnen til dårlig samarbeid mellom biologiske- og fosterforeldre. Så,...

S: Hvordan påvirket dette deg, husker du noe av det?

I2: Det påvirket meg veldig. Det var veldig trist. Fordi det var sånn elsk-hat forhold til moren min, jeg hatet henne for dette her, jeg hatet henne veldig for at jeg kom fra der jeg kom i fra, eeee, jeg skulle ønske, sa jeg flere ganger til henne, at moren min var norsk og ikke deg. Og,

Fortælle av
Fosterbarns
elsk-hat forhold
til biol. foreldre

bakgrunnen
kulturell, ærekode var
viktig
skjønte ikke på den tiden

veldig krenkende for uor
kullet barnet for å
feilet som mor
vanskelig å svelge

typisk enkle folk fra
bygda; mentalitet og
holdninger; tullele
av moren min aldri å
involvere seg
mamma lite samar-
bedsvillig

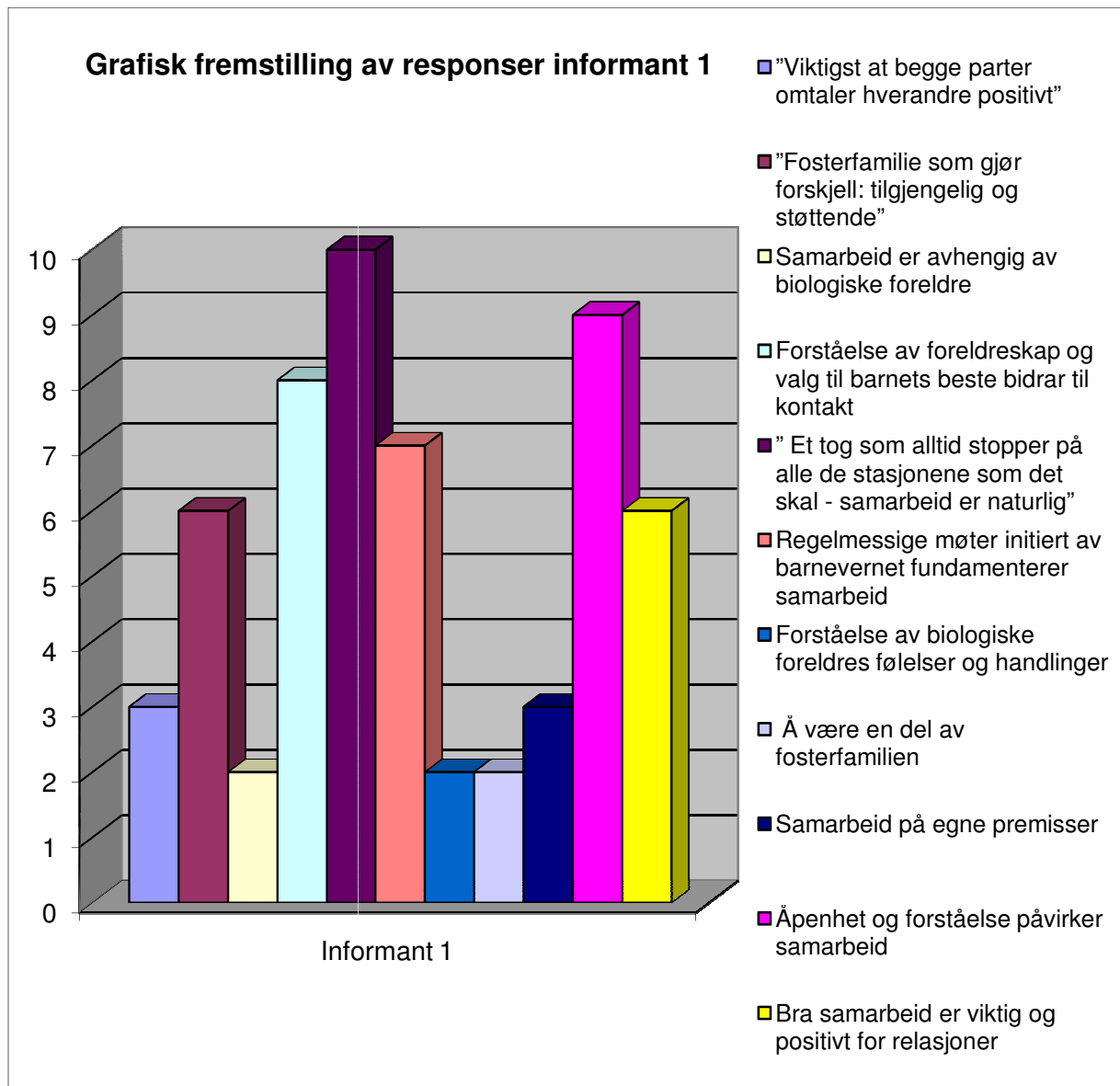
jeg ville ikke mammaen
inblanding
fosterfam. misforsto
skjønte ikke det kulta-
relle aspektet
hovedgrunnen til dårlig
samarbeid

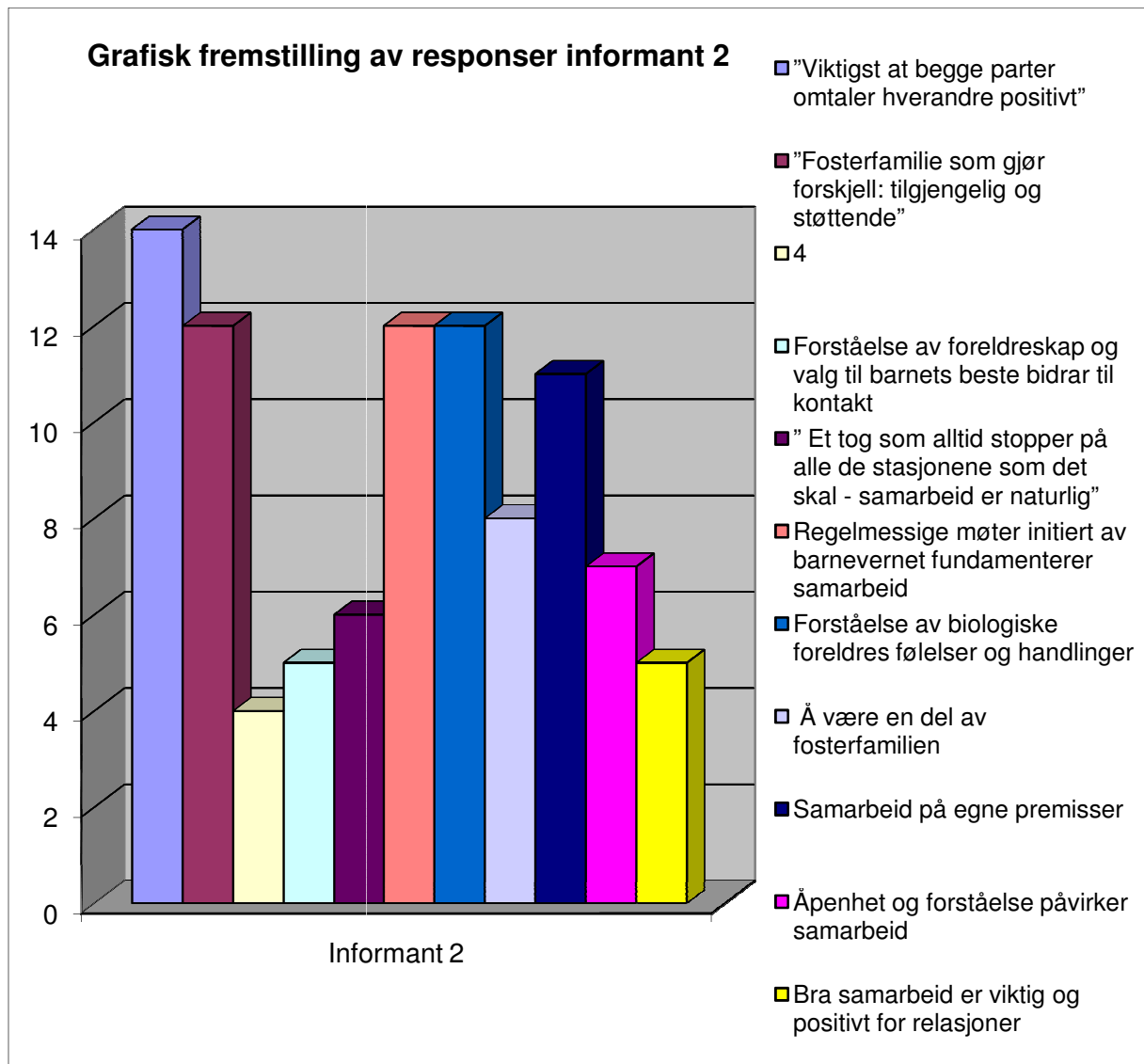
påvirket veldig, trist
elsk-hat forhold til
moren

VEDLEGG 5

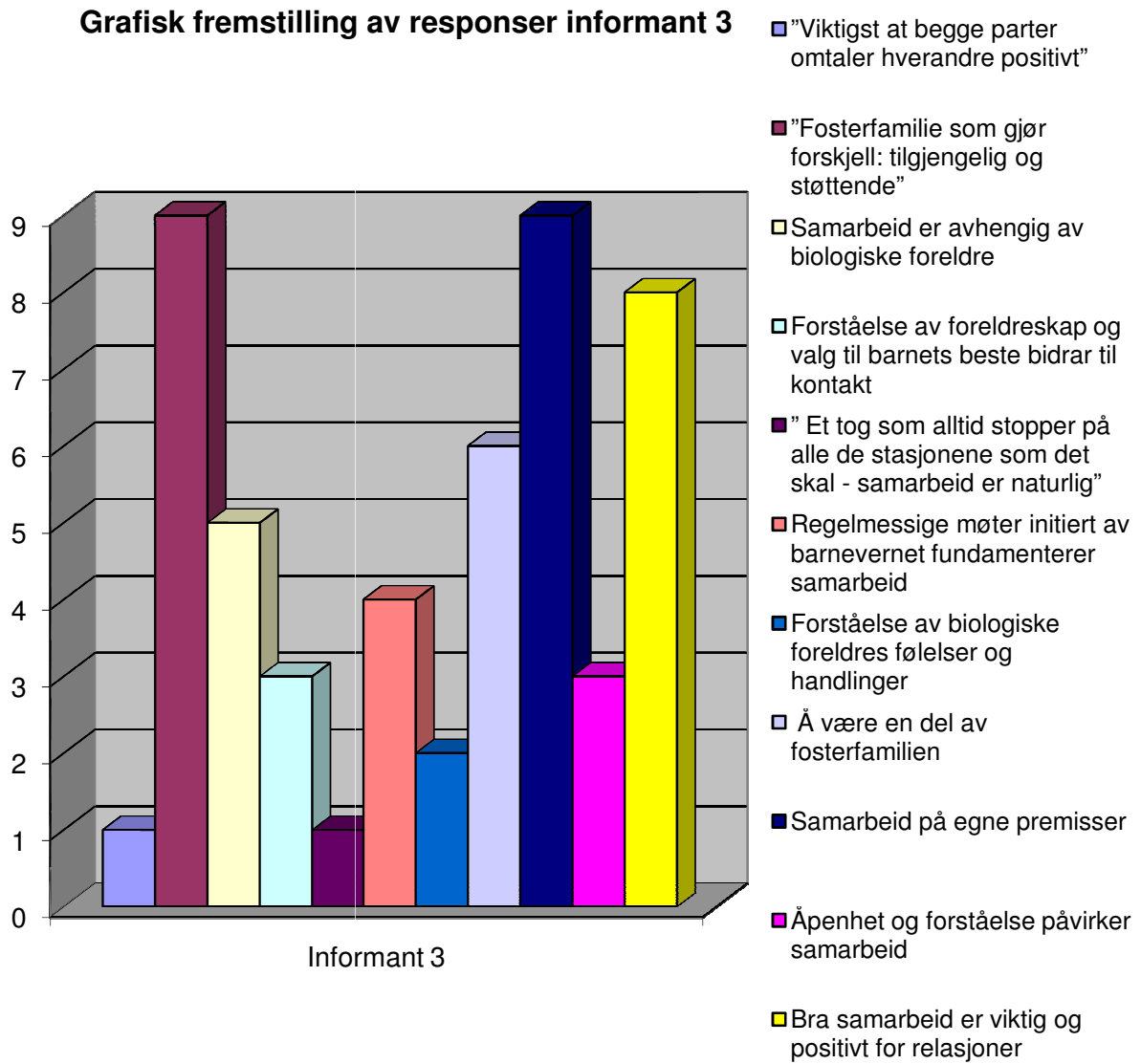
Matrise over temavis fordeling

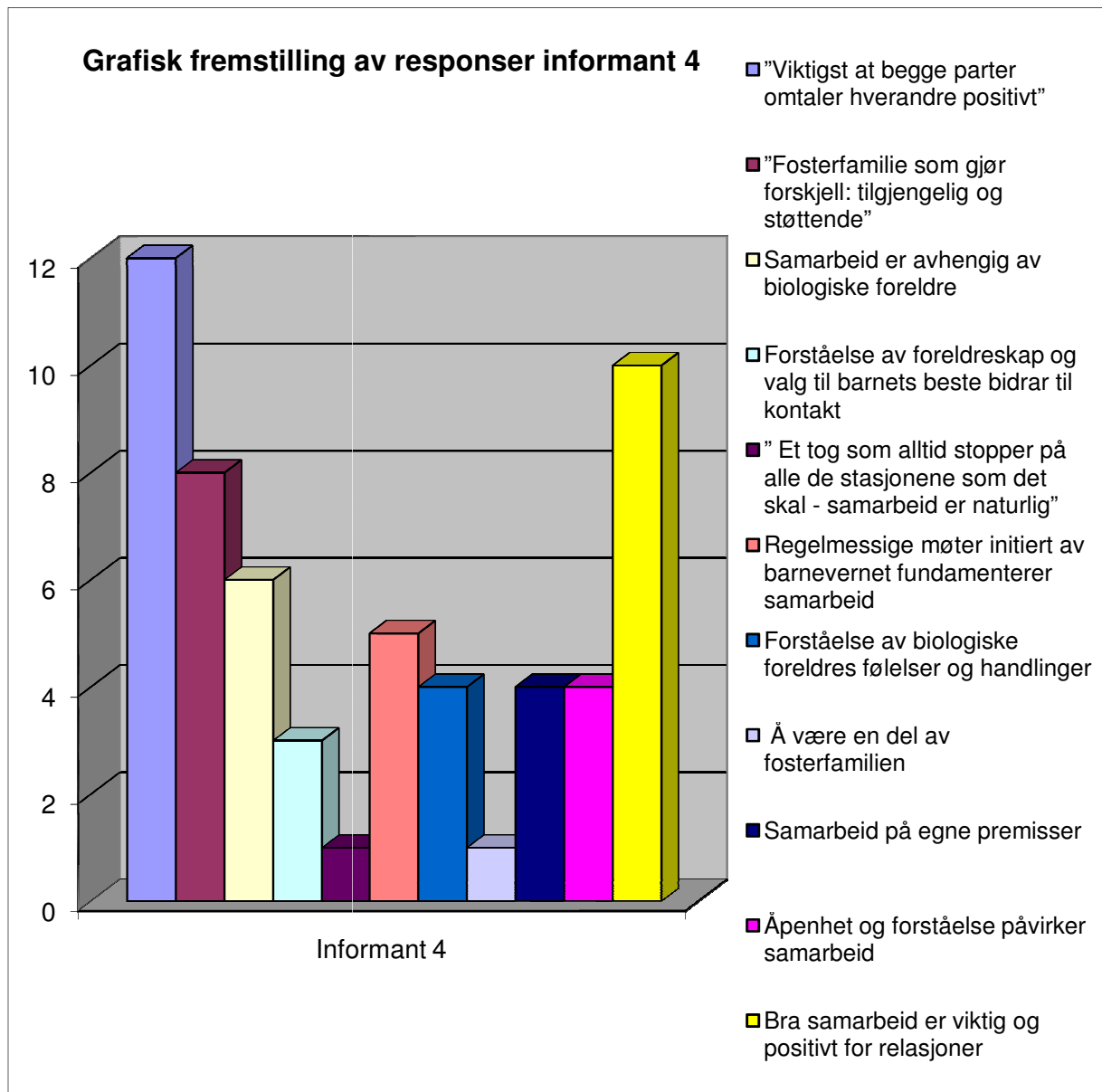
Temaer:	Informant 1	Informant 2	Informant 3	Informant 4	Samlet:
"Viktigst at begge parter omtaler hverandre positivt"	3	14	1	12	20
"Fosterfamilie som gjør forskjell: tilgjengelig og støttende"	6	12	9	8	25
Samarbeid er avhengig av biologiske foreldre	2	4	5	6	17
Forståelse av foreldreskap og valg til barnets beste bidrar til kontakt	8	5	3	3	19
"Et tog som alltid stopper på alle de stasjonene som det skal - samarbeid er naturlig"	10	6	1	1	18
Regelmessige møter initiert av barnevernet fundamentierer samarbeid	7	12	4	5	18
Forståelse av biologiske foreldres følelser og handlinger	2	12	2	4	20
Å være en del av fosterfamilien	2	8	6	1	17
Samarbeid på egne premisser	3	11	9	4	27
Åpenhet og forståelse påvirker samarbeid	9	7	3	4	23
Bra samarbeid er viktig og positivt for relasjoner	6	5	8	10	29
Samlet:	58	64	51	58	231
Intervjutid:	00:59:20	01:10:20	00:55:48	01:00:28	4:05:56

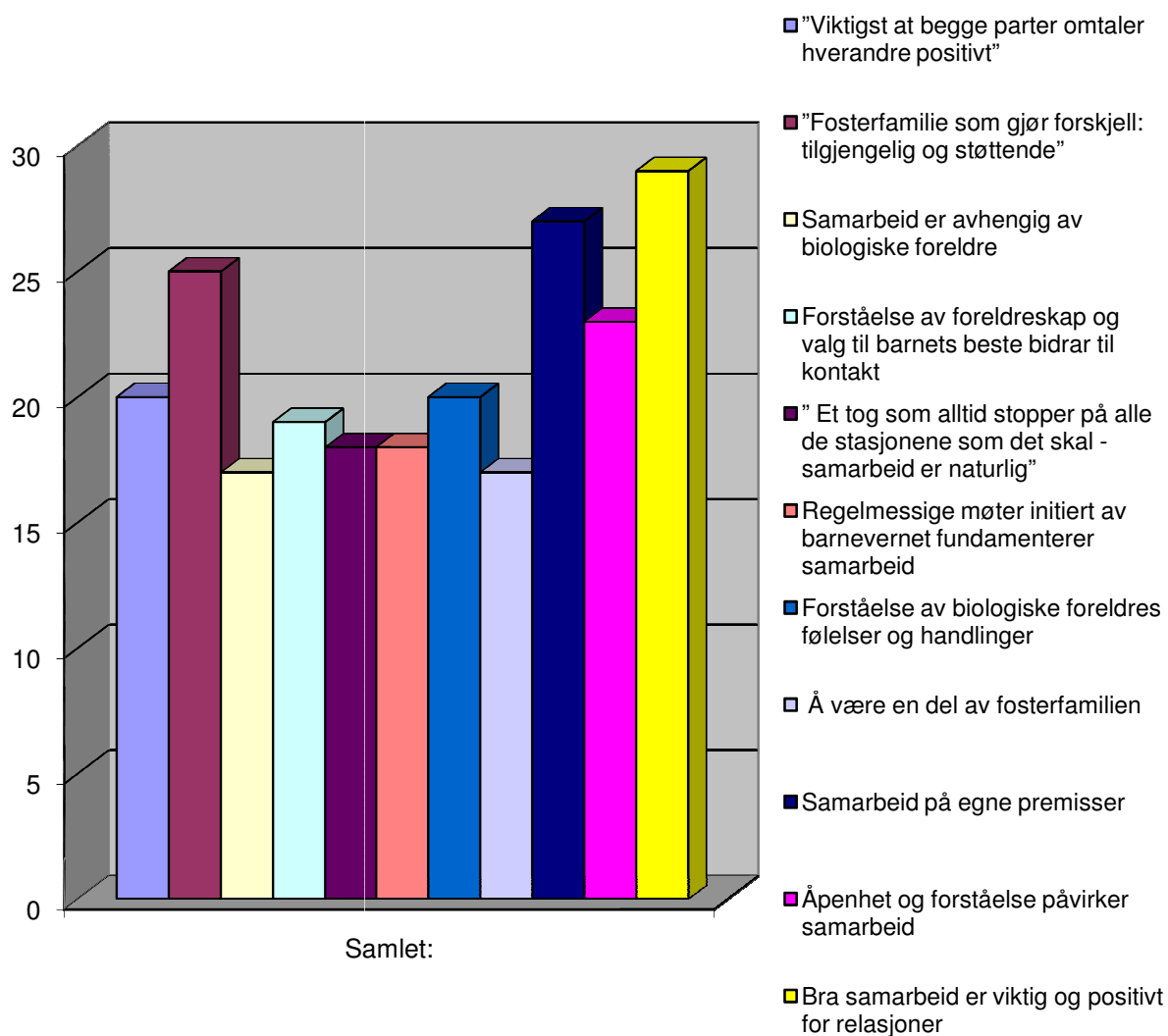

Grafisk fremstilling av responser informant 3

Grafisk framstilling for total respons i.f.t. hvert enkelt tema

Samlet grafisk framstilling over tematiske responser for alle informanter

